

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
для студентів спеціальності
051 "Економіка"
першого (бакалаврського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017

УДК 657(07.034)

Б94

Укладачі: Т. М. Серікова
В. В. Тютлікова
О. М. Кудіна
Т. О. Чухлєбова

Затверджено на засіданні кафедри бухгалтерського обліку.
Протокол № 9 від 13.04.2017 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Бухгалтерський облік : методичні рекомендації до виконання практичних завдань для студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. Т. М. Серікова, В. В. Тютлікова, О. М. Кудіна, Т. О. Чухлєбова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 100 с.

Подано детальні методичні рекомендації до виконання практичних завдань з усіх тем навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання.

УДК 657(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Суб'єкти господарювання потребують якісного інформаційного забезпечення обґрунтування оперативних управлінських рішень в умовах динамічного розвитку економіки. Для вирішення цього завдання ефективним інструментом є бухгалтерський облік, який є чіткою системою економічних знань про діяльність суб'єктів господарювання, яка узагальнюється у формі звітності. На практиці управління бізнесом бухгалтерський облік називають мовою бізнесу. Для того, щоб розуміти цю мову, фахівець будь-якої управлінської ланки має добре знати основи бухгалтерського обліку, розуміти сутність таких основних бухгалтерських елементів, як: рахунки, подвійний запис, документування, оцінювання, балансове узагальнення інформації та її звітність.

Важливість питань, що розглядаються в цій навчальній дисципліні, полягає в тому, що майбутньому економісту для ухвалення оптимальних рішень необхідно знати такі основні принципи ведення бухгалтерського обліку, як основи інформаційного забезпечення управління діяльністю суб'єктів господарювання.

За цих умов істотно зростає потреба у підготовці кваліфікованих фахівців у сфері бухгалтерського обліку, здатних забезпечити надання користувачам фінансової інформації своєчасних, об'єктивних і точних даних про результати господарської діяльності приватних підприємств і стан їхнього капіталу як основи ухвалення ефективних управлінських рішень у сфері фінансового менеджменту вітчизняного бізнесу.

Необхідність у вивченні методології облікового відображення активів, капіталу, зобов'язань і господарських процесів суб'єктів підприємницької діяльності також зумовлено зростанням інформаційних потреб фінансових менеджерів в умовах глобалізації, що, своєю чергою, потребує адаптації сучасної методології бухгалтерського обліку до потреб розвитку національної економіки. Вирішення цих завдань неможливе без глибокого розуміння сучасними економістами чинної методології облікового відображення господарської діяльності приватного бізнесу.

Навчальна дисципліна "Бухгалтерський облік" є невід'ємною частиною циклу економічних дисциплін, необхідних фахівцям, обліковцям, економістам, фінансистам, здатним організувати обліково-аналітичний процес на підприємствах, складати та перевіряти фінансову звітність.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальна теорія бухгалтерського обліку й облік господарських процесів, які охоплюють різноманітну діяльність підприємств.

Міждисциплінарні зв'язки: "Економіка підприємства", "Економіка праці", "Менеджмент", "Фінанси", "Фінанси підприємств", "Фінансовий менеджмент" тощо.

Метою викладання цієї навчальної дисципліни є формування системи знань із теорії та практики ведення бухгалтерського обліку на підприємствах.

Основними завданнями вивчення цієї навчальної дисципліни є:
вивчення методів раціональної організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємствах на підставі використання прогресивних форм і національних стандартів;

набуття навичок опрацювання та використання облікової інформації в управлінні.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають:

знати:

форми організації бухгалтерського обліку;

ключові положення облікової політики підприємства;

предмет, метод, види та об'єкти обліку;

національні стандарти бухгалтерського обліку;

подвійний запис, рахунки бухгалтерського обліку, класифікацію та побудову рахунків;

рахунки синтетичного й аналітичного обліку;

елементи методу обліку: документацію, інвентаризацію, оцінювання, калькуляцію, звітність;

технологію облікового процесу та техніку оброблення інформації;

фінансові показники діяльності підприємств та порядок їхнього використання в облікових цілях з метою контролю й аналізу;

основи побудови бухгалтерського фінансового обліку;

техніку завершення облікового процесу та подання фінансової звітності;

сутність і принципи організації управлінського обліку на підприємстві;

уміти:

відобразити на рахунках бухгалтерського обліку наявність та рух коштів і розрахунків із дебіторами в різних формах;

здійснювати облік формування та зміни власного капіталу;

здійснювати облік основних засобів;

відображати на рахунках бухгалтерського обліку наявність і рух нематеріальних активів;
здійснювати облік інвестицій та інших необоротних активів;
відображати на рахунках бухгалтерського обліку наявність і рух запасів;
здійснювати облік праці та її оплати;
відображати на рахунках бухгалтерського обліку наявність та рух довгострокових і поточних зобов'язань;
здійснювати облік витрат основної діяльності та калькуляцію собівартості продукції;
здійснювати облік доходів і результатів діяльності підприємства.

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи бухгалтерського обліку

Тема 1. Загальна характеристика бухгалтерського обліку, його предмет і методи

Діяльність підприємств в умовах ринкової економіки вимагає достовірної інформації про виробничі витрати й отримані економічні результати, про ефективність використання активів підприємства, трудових і енергетичних ресурсах, про наявні невикористані резерви. Таку інформацію дає бухгалтерський облік. Правильно налагоджений облік має дати відомості не тільки про те, як ведеться господарство, але й підказати, що потрібно зробити, щоб воно велося ефективно й було рентабельно.

Бухгалтерський (фінансовий) облік становить процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для ухвалення рішень.

Бухгалтерський облік є важливим елементом економічної системи. Він відображає реальні процеси виробництва, обігу, розподілу та споживання, характеризує фінансовий стан підприємства, є основою для планування його діяльності.

Об'єктами бухгалтерського обліку є засоби підприємства, джерела їхнього утворення, господарські процеси та господарські операції. Господарські засоби створюють активи підприємства, джерелами яких можуть

бути власний капітал і зобов'язання. Звідси виходить, що активи підприємства дорівнюють сумі власного капіталу та зобов'язанням, тоді капітал = активи + зобов'язання.

Завдання 1.1. Дані для виконання: 1) незавершене виробництво; 2) нематеріальні активи; 3) готова продукція; 4) векселі отримані; 5) виробничі запаси; 6) довгострокові фінансові інвестиції; 7) довгострокова дебіторська заборгованість; 8) грошові кошти в іноземній валюті; 9) малоцінні та швидкозношувані предмети; 10) поточні біологічні активи; 11) товари; 12) основні засоби.

Методичні рекомендації

Необхідно з перерахованих далі статей визначити, які належать до оборотних активів, а які – до необоротних.

Завдання 1.2. Дані для виконання: 1) статутний капітал; 2) заборгованість перед постачальниками за придбані матеріальні цінності; 3) розрахунки з кредиторами; 4) заборгованість перед заводом "Опцион" за придбане паливо; 5) короткострокові позики банку; 6) додатковий капітал; 7) заборгованість перед робітниками основного виробництва; 8) заборгованість перед органами соціального страхування; 9) резервний капітал; 10) нерозподілений прибуток; 11) пайовий капітал; 12) заборгованість перед адміністративним персоналом по заробітній платі.

Методичні рекомендації

Необхідно на підставі даних для виконання завдання згрупувати джерела формування ресурсів підприємства у табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація джерел формування ресурсів підприємства

Джерела власних коштів	Джерела залучених коштів

Завдання 1.3. Дані для виконання: завод приладобудування має ресурси та джерела їхнього утворення, наведені в табл. 2. Зробити кла-

сифікацію ресурсів підприємства за їхнім складом і функціональною роллю в процесі виробництва, а джерела ресурсів – за їхньою формою виникнення.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. За даними табл. 2 об'єднати об'єкти обліку в групи, передбачені табл. 3 і 4, керуючись додатками А та Б.

2. За кожним видом ресурсів і джерел (табл. 3 і 4) підрахувати підсумки за розділами, а потім загальний підсумок у колонці "Сума".

Таблиця 2

Склад ресурсів підприємства та джерел їхнього утворення

№ п/п	Найменування	Сума, грн
1	2	3
1	Будівля та обладнання складів відділу маркетингу	287 000
2	Готівкові гроші в касі	250
3	Споруди	228 000
4	Комп'ютери	42 000
5	Заборгованість постачальникам за матеріали	13 000
6	Тара	9 000
7	Книжкова шафа	1 200
8	Прибуток	108 200
9	Вугілля АК, т	6 000
10	Верстат токарно-гвинторізний	22 632
11	Стрічка сталева, кг	23 200
12	Алюмінієві листи, кг	131 100
13	Верстат універсально-фрезерний	18 000
14	Заборгованість робітникам і службовцям з виплати заробітної плати	217 000
15	Лещата верстатні	8 000
16	Вентилятор з терміном служби більш одного року	850
17	Заборгованість по короткостроковій позиції банку	60 200
18	Запасні частини для ремонту	72 000
19	Вазелін технічний, кг	2 200
20	Продукція, незавершене виробництво	117 000
21	Куртки ватні, шт	10 500
22	Заборгованість із відрахування єдиного соціального внеску	5 200
23	Органічне скло, м ²	1 500
24	Патенти та ліцензії	82 200

1	2	3
25	Адміністративна будівля	138 456
26	Заборгованість банку за позиками	150 000
27	Будівля клубу	79 000
28	Фрези швидкісні, шт	760
29	Заборгованість різних підприємств	32 750
30	Шафи канцелярські	400
31	Програмне забезпечення	1 256
32	Транспортні засоби	160 000
33	Пайовий капітал	760 986
34	Заборгованість бюджету з податків	6 000
35	Заборгованість різним підприємствам	21 000
36	Готова продукція	89 000
37	Поточний рахунок в банку	139 000
38	Заборгованість підзвітних осіб	2 210
39	Резервний капітал	225 482
40	Заборгованість покупців за відвантажену продукцію (готову)	128 000
41	Малоцінні та швидкозношувані предмети	54 610
42	Векселі отримані	20 000
43	Векселі видані	30 000
44	Аванс у агента відділу постачання	1 000
45	Земельна ділянка	5 000
46	Заборгованість за отримання авансу	2 000
47	Резерв майбутніх витрат і платежів	137 500

Таблиця 3

**Класифікація ресурсів підприємства
за їхнім складом і функціональною роллю**

Найменування	Сума, грн
1	2
Сфера виробництва	
Засоби праці	
Будинки	
Споруди	
Передавальні пристрої	
Машини та обладнання	
Транспортні засоби	
Інструменти, виробничий і господарський інвентар	
Земельні ділянки	
Нематеріальні активи	

1	2
Предмети праці	
Сировина, матеріали, покупні напівфабрикати	
Інші матеріали	
Паливо	
Запасні частини	
Малоцінні та швидкозношувані предмети	
Напівфабрикати власного виробництва	
Незавершене виробництво	
Сфера обігу	
Продукти праці	
Готова продукція	
Товари	
Грошові засоби	
Поточний рахунок у банку	
Каса	
Засоби у розрахунках	
Розрахунки з покупцями та замовниками	
Розрахунки з підзвітними особами	
Розрахунки за векселями	
Розрахунки за виданими авансами	
Інші дебітори	

Таблиця 4

Класифікація джерел утворення ресурсів підприємства

Найменування	Сума, грн.
Власні кошти	
Пайовий капітал	
Бюджетне фінансування	
Прибуток	
Резерви	
Гарантійний резерв	
Резерв на покриття майбутніх витрат і платежів	
Залучені засоби	
Кредити	
Позики банку	
Зобов'язання	
Розрахунки з постачальниками та підрядниками	
Розрахунки з робітниками та службовцями по оплаті праці	
Розрахунки зі страхування	
Розрахунки з бюджетом	
Розрахунки за векселями виданими	
Розрахунки з кредиторами	

Тема 2. Бухгалтерський баланс

Бухгалтерський баланс – це метод угруповання та відображення засобів підприємства за їхнім складом і розміщенням, а також за джерелами утворення та цільовим використанням у грошовому вираженні на певну дату здебільшого на кінець дня звітного періоду (місяця, кварталу, року).

Засоби підприємства й джерела їхнього утворення в бухгалтерському балансі відображаються в розрізі статей.

Стаття балансу – це складова частина балансу (активу або пасиву), що характеризує групу економічно однорідних господарських засобів або джерел їхнього утворення.

У результаті здійснення господарських операцій засоби та джерела приводяться в рух і викликають конкретні зміни в балансі. Залежно від характеру цих змін господарські операції діляться на чотири типи.

До *першого типу господарських операцій*, у результаті яких приводяться в рух тільки засоби, наявні на підприємстві. За цих умов відбувається зменшення одних засобів і одночасно збільшуються інші на однакову суму, підсумок суми активу та пасиву балансу не змінюється.

Другий тип господарських операцій надає руху джерелам господарських засобів. Одна стаття пасиву збільшується, а друга зменшується на однакову суму, підсумок активу та пасиву балансу залишається без змін.

До *третього типу господарських операцій* відносяться операції, які збільшують засоби підприємства за рахунок джерел їхнього утворення. Господарські операції такого типу викликають збільшення підсумку балансу за активом і пасивом в однаковій сумі.

Четвертий тип господарських операцій призводить до зменшення засобів підприємства, а, отже, і джерел їхнього утворення. Операції цього типу змінюють підсумок активу та пасиву у бік зменшення на ту саму суму.

Завдання 2.1. Дані для виконання – активи, капітал та зобов'язання ТОВ "Сервіс" станом на 30 квітня 20__ року – наведені у табл. 5.

Методичні рекомендації

Необхідно скласти баланс станом на 30 квітня 20__ року, використовуючи дані табл. 5.

**Склад активів, капіталу та зобов'язань ТОВ "Сервіс" станом
на 30 квітня 20__ року**

№ п/п	Активи, капітал і зобов'язання	Сума, грн
1	Комп'ютерна програма (залишкова вартість)	15 000
2	Матеріали	45 800
3	Векселі видані	8 000
4	Додатковий капітал	119 600
5	Короткострокова дебіторська заборгованість	6 000
6	Виробниче устаткування (первісна вартість)	100 000
7	Знос виробничого устаткування	20 000
8	Статутний капітал	182 000
9	Поточний рахунок у банку	8 000
10	Непокритий збиток	64 000
11	Забезпечення виплат персоналу	7 000
12	Будівлі цеху й адміністративна будівля	50 000
13	Знос будівель	20 000
14	Товари	97 800
15	Розрахунки з постачальника та підрядниками	30 000

Завдання 2.2. Дані для виконання – активи, капітал і зобов'язання ПрАТ "Колос" станом на 31 березня 20__ року – наведені у табл. 6.

Методичні рекомендації

Необхідно скласти баланс ПрАТ "Колос" станом на 31 березня 20__ року, використовуючи дані табл. 6.

**Склад активів, капіталу та зобов'язань ПрАТ "Колос" станом
на 31 березня 20__ року**

№ п/п	Активи, капітал і зобов'язання	Сума, тис. грн
1	2	3
1	Нерозподілений прибуток	3 100
2	Основні засоби за первісною вартістю	87 000
3	Матеріали	54 300
4	Розрахунки з оплати праці	3 000
5	Розрахунки за авансами виданими	9 000

1	2	3
6	Розрахунки зі страхування	200
7	Незавершене виробництво	38 700
8	Заборгованість постачальникам за сировину	10 000
9	Цільове фінансування	35 000
10	Заборгованість підзвітних осіб	300
11	Знос основних засобів	21 200
12	Статутний капітал	190 000
13	Поточний рахунок у банку в національній валюті	48 000
14	Заборгованість бюджету по податкам	800
15	Розрахунки за одержаними авансами	7 000
16	Корисна модель (за залишковою вартістю)	33 000

Завдання 2.3. Дані для виконання – активи, капітал і зобов'язання ПАТ "Турбогаз" станом на 31.12.20__ року – наведені у табл. 7.

Методичні рекомендації

Необхідно скласти баланс ПАТ "Турбогаз" станом на 31.12.20__ року за формою, наведеною в додатку В, використовуючи дані табл. 7.

Таблиця 7

Склад активів, капіталу та зобов'язань "Турбогаз" станом на 31.12.20__ року

№ п/п	Активи, капітал та зобов'язання	Сума, тис. грн
1	2	3
1	Основні засоби (первісна вартість)	27 751
2	Знос основних засобів	21 172
3	Сировина та матеріали	11 008
4	Резервний капітал	556
5	Векселі видані	918
6	Забезпечення виплат персоналу	352
7	Нематеріальні активи (первісна вартість)	10 149
8	Знос нематеріальних активів	364
9	Незавершене виробництво	10 437
10	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	15 909
11	Інші довгострокові фінансові інвестиції	6 638
12	Довгострокові кредити банків	70 000
13	Аванси одержані	21 014

1	2	3
14	Відстрочено податкові активи	2 924
15	Статутний капітал	14 830
16	Короткострокові кредити банків	4 000
17	Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	55 173
18	Розрахунки з бюджетом за податками	3 323
19	Готова продукція	13 303
20	Додатковий капітал	18 948
21	Готівка	292
22	Товари	7 380
23	Інші поточні зобов'язання	30 185
24	Дебіторська заборгованість за реалізовану готову продукцію	13 986
25	Розрахунки зі страхування	153
26	Дебіторська заборгованість за виданими авансами	18 356
27	Розрахунки з підзвітними особами	8
28	Нерозподілений прибуток	6 186
29	Інша поточна дебіторська заборгованість	2 090
30	Поточні фінансові інвестиції	38 874
31	Розрахунки з оплати праці	315
32	Поточний рахунок	16 085

Завдання 2.4. Бухгалтерські проведення, що містяться в завданні, складені на підставі господарських операцій виробничого підприємства.

Методичні рекомендації

Необхідно: відобразити в табл. 8 вплив господарських операцій на зміни в балансі, використовуючи "+" для позначення збільшення і "-" для позначення зменшення величин у бухгалтерському балансі.

Таблиця 8

Господарські операції

№ п/п	Зміст господарської операції	Сума, грн	Вплив на		
			актив	зобов'язання	капітал
1	2	3	4	5	6
1	Зараховано на поточний рахунок у банку короткостроковий кредит	50 000			
2	Підзвітна особа придбала канцтовари	120			

1	2	3	4	5	6
3	Надіслано на склад випущену з виробництва готову продукцію	58 000			
4	Одержано товари від постачальника	33 200			
5	Надіслано готівку від дебіторів у погашення заборгованості	42 950			
6	Перераховано з поточного рахунку в погашення заборгованості постачальникам	38 950			
7	Придбано матеріали за рахунок короткострокового кредиту банку	20 000			
8	Видано аванс постачальникам за сировину	62 300			
9	Власник вніс у касу підприємства додатково на поповнення власного капіталу	94 000			
10	Повернуто в касу підзвітною особою залишок невикористаного авансу	20			
11	На поточний рахунок у банку одержано аванс від покупця	31 000			
12	Нараховано заробітну плату працівникам основного виробництва	15 800			
13	Надіслано від постачальника матеріали (розрахунок не зроблений)	65 370			
14	Отримано з поточного рахунку в касу гроші для виплати заробітної плати	65 370			
15	Зі складу відпущено паливо на виробничі потреби	420			
16	Перераховано з поточного рахунку до бюджету в погашення заборгованості по податкам	12 624			
17	Утримано податок з доходу фізичних осіб із заробітної плати	459			
18	Нараховано єдиний соціальний внесок на фонд оплати праці	2 584			
19	Видано з каси заробітну плату працівникам	52 800			
20	Здано з каси на рахунок у банку виручку від продажу товарів	96 200			

Завдання 2.5. Бухгалтерські проведення, що містяться в завданні, складені на підставі господарських операцій виробничого підприємства.

Методичні рекомендації

Необхідно: визначити, до якого з чотирьох типів змін у балансі під впливом господарських операцій відноситься кожна з наведених у табл. 9 операцій.

Перелік господарських операцій

№ п/п	Зміст операцій	Сума, грн	Тип змін
1	Повернуто з виробництва на склад невикористані матеріали	2 700	
2	Надіслано з виробництва й оприбутковано на склад готову продукцію	28 000	
3	Перераховано з поточного рахунку грошові кошти кредиторам в погашення заборгованості	44 000	
4	Придбано підзвітною особою малоцінні та швидкозношувані предмети	150	
5	Одержано від постачальника товари, розрахунок за які не здійснено	58 000	
6	З поточного рахунку перераховано банку в погашення отриманого раніше довгострокового кредиту	80 000	
7	Перераховано з поточного рахунку постачальникам аванс за товари	39 000	
8	Витрачено паливо на технологічні потреби виробництва	548	
9	Придбано сировину та матеріали за рахунок отриманого в банку короткострокового кредиту	60 000	
10	Видано з каси підзвіт бухгалтеру на господарські потреби	350	
11	На поточний рахунок поступив аванс від покупця за товари	27 000	
12	Одержано від постачальника паливо	11 500	
13	Одержано від покупця вексель на погашення дебіторської заборгованості за продукцію	35 450	
14	Відпущено малоцінні та швидкозношувані предмети на виробництво	150	
15	Нараховано єдиний соціальний внесок на фонд оплати праці	1 648	
16	Оприбутковано з виробництва на склад відходи виробництва за ціною можливого використання	742	
17	Перераховано з поточного рахунку аванс постачальнику за запчастини	19 200	
18	З поточного рахунку в банку перераховано за підписку на періодичні видання	1 350	
19	Витрати майбутніх періодів списано на виробництво	1 350	
20	Збільшено статутний капітал за рахунок нерозподіленого прибутку	48 000	

Тема 3. Рахунки бухгалтерського обліку та подвійний запис

Методичні рекомендації

Для оперативного управління господарською діяльністю, для контролю за безперервним процесом збільшення та зменшення, залучення й вибуття засобів і джерел їхнього утворення в обліку застосовують систему рахунків бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський рахунок – це спосіб угруповання та поточного обліку наявності й руху активів (засобів) і пасивів (джерел утворення засобів) підприємства з метою визначення змін (збільшення або зменшення), які відбулися з ними, та контролю за проведеними господарськими операціями.

На кожен об'єкт обліку відкривається окремий рахунок. Для окремого обліку збільшення та зменшення засобів і джерел їхнього утворення використовується бухгалтерський рахунок, що має дві сторони: *ліва* – називається *Дебет* (D^T), а *права* – називається *Кредит* (K^T). Наочно це подано на рис. 1.

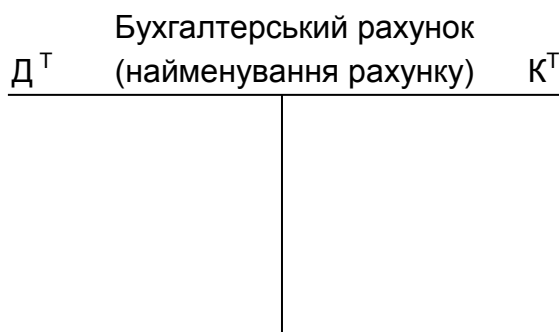

Рис. 1. Схема бухгалтерського рахунку

Залежно від того, що враховується на рахунках – майно підприємства (активи) або джерела майна (капітал і зобов'язання), всі рахунки бухгалтерського обліку підрозділяються на типи: *активні рахунки*, на яких ведеться облік активів, і *пасивні рахунки*, на яких ведеться облік капіталу та зобов'язань. Окремі рахунки можуть відображати як активи, так і капітал та зобов'язання – це будуть рахунки *активно-пасивні*.

Завдання 3.1. ПАТ "Факел" виконує виробничу діяльність. Бухгалтерські проведення, що містяться в завданні, складені на підставі господарських операцій виробничого підприємства за березень 20__ року.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відкрити рахунки за наданою в табл. 10 формою та записати наведені в табл. 11 суми залишків, відповідно, за дебетом або кредитом рахунку.

Таблиця 10

Рахунок _____

(назва синтетичного рахунку)

№ операції	Зміст операції	Дебет	Кредит
	Сальдо початкове		
	Обороти		
	Сальдо кінцеве		

Таблиця 11

Дані за рахунками бухгалтерського обліку

ПАТ "Факел" на 1 березня 20__ року

№ п/п	Назва рахунку	Сума, в грн	
		актив	пасив
1	Основні засоби (первісна вартість)	1 275 000	–
2	Знос основних засобів	275 000	–
3	Сировина та матеріали	57 000	–
4	Комплектувальні вироби	18 000	–
5	Паливо	6 000	–
6	Виробництво	12 000	–
7	Готова продукція	9 000	–
8	Готівка в національній валюті	150	–
9	Поточний рахунок у національній валюті	105 000	–
10	Розрахунки з підзвітними особами	800	–
10	Розрахунки з іншими дебіторами	14 500	–
11	Статутний капітал	–	1 148 800
12	Короткострокові позики	–	15 000
13	Розрахунки з постачальниками та підрядчиками	–	34 500
14	Розрахунки з оплати праці	–	12 000
15	Розрахунки з бюджетам за податками	–	1 500
16	Розрахунки з іншими кредиторами	–	3 000
17	Прибуток нерозподілений	–	7 650
	Усього	1 222 450	1 222 450

2. Скласти реєстраційний журнал господарських операцій на основі даних наведених у табл. 12. Установити кореспонденцію рахунків за кожною операцією, користуючись планом рахунків та підрахувати загальну суму за журналом реєстрації.

Таблиця 12

Господарські операції за березень

№ п/п	Зміст господарських операцій	Сума, грн
1	Зараховано на поточний рахунок короткострокову позику банку	10 000
2	Надіслано на склад від постачальників матеріали (розрахунок не зроблено)	15 000
3	З поточного рахунку у банку перераховано постачальникам у погашення заборгованості	15 000
4	Відпущено на виробництво матеріали зі складу	35 000
5	Витрачено паливо на технологічні потреби основного виробництва	3 000
6	Нарахована заробітна плата робітникам основного виробництва	15 000
7	Утримано з заробітної плати податок з доходів фізичних осіб	2 700
8	Випущено з виробництва та здано до складу готову продукцію	48 000
9	Одержано в касу з поточного рахунку для виплати заробітної плати	12 300
10	Видано з каси заробітну плату робітникам і службовцям	12 300
11	Одержано з поточного рахунку в банку до каси на господарські витрати	250
12	Видано з каси Іванченку В. М. під звіт на придбання канцтоварів	250
13	Придбано Іванченком В. М. канцтовари	200
14	Залишок невикористаної підзвітної суми Іванченко В. М. повернув у касу (суму визначити)	–
15	Одержано на поточний рахунок від дебіторів на погашення заборгованості за раніше відвантажену продукцію	43 000
16	Перераховано з поточного рахунку аванс постачальникам за комплектувальні вироби	27 000
17	Перераховано з поточного рахунку банку на погашення короткострокового кредиту	15 000
18	Отримано комплектувальні вироби від постачальника	27 000

Форма реєстраційного журналу господарських операцій наведено в табл. 13.

**Журнал реєстрації господарських операцій за березень
20__ року**

№ п/п	Зміст господарських операцій	Сума, грн	Кореспондуючі рахунки	
			дебет	кредит
	Разом			

3. Записати господарські операції на рахунках методом подвійного запису. Підрахувати за кожним рахунком дебетові та кредитові обороти, вивести сальдо на кінець місяця.

4. Скласти оборотну відомість за синтетичними рахунками (табл. 14).

Таблиця 14

Оборотна відомість за синтетичними рахунками

Код рахунку	Назва рахунку	Сальдо на 01.03.20__ р.		Обороти за місяць		Сальдо на 31.03.20__ р.	
		дебет	кредит	дебет	кредит	дебет	кредит
	Разом						

5. Скласти бухгалтерський баланс на 31 березня за чинною формою.

Завдання 3. 2. Бухгалтерські проведення, що містяться в завданні, складені на підставі господарських операцій виробничого підприємства.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Скласти кореспонденцію рахунків.
2. Визначити тип змін у балансі під впливом господарських операцій наведених у табл. 15.

Господарські операції

№ п/п	Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків		Тип змін
			дебет	кредит	
1	Зараховано на поточний рахунок від покупців на погашення заборгованості за отриману продукцію				
2	Перераховано з поточного рахунку заборгованість перед бюджетом за податками				
3	Зараховано на поточний рахунок грошові кошти від дебіторів на погашення заборгованості				
4	З поточного рахунку перераховано на погашення заборгованості за короткостроковим кредитом				
5	Від постачальників отримано сировину й матеріали та оприбутковано на склад				
6	Перераховано з поточного рахунку в банку на погашення заборгованості постачальникам				
7	Витрачено матеріали на потреби виробництва				
8	Нараховано заробітну плату робітникам виробництва				
9	Утримано податки з заробітної плати				
10	Одержано з рахунку в банку в касу для виплати заробітної плати				
11	Видано з каси заробітну плату працівникам				
12	Видано з каси підзвіт бухгалтеру на господарські потреби				
13	На поточний рахунок поступив аванс від покупця за товари				
14	Одержано від постачальника паливо				
15	Одержано вексель від покупця на погашення дебіторської заборгованості за продукцію				
16	Відпущено малоцінні та швидкозношувані предмети на виробництво				
17	Отримано на поточний рахунок короткостроковий кредит банку				
18	Оприбутковано з виробництва на склад відходи виробництва за ціною можливого використання				
19	Перераховано з поточного рахунку аванс постачальнику за запчастини				
20	З поточного рахунку в банку перераховано за підписку на періодичні видання				

Завдання 3.3. Бухгалтерські проведення, що містяться в завданні, складені на підставі господарських операцій виробничого підприємства.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Розкрити економічний зміст кожної господарської операції, наведеної в табл. 16.

2. Визначити тип змін, який викликає господарська операція в бухгалтерському балансі.

Завдання виконується з використанням плану рахунків бухгалтерського обліку.

Наприклад: у завданні надана бухгалтерська проводка: Дебет рахунку 311 "Поточні рахунки в національній валюті" і Кредит рахунку 601 "Короткострокові кредити банків у національній валюті" – 200 000 грн.

Відповідь: подана операція відбиває надходження на поточний рахунок підприємства короткострокового кредиту банку. У результаті цієї операції збільшилася сума коштів на поточному рахунку та збільшилась заборгованість банку з позики.

Таблиця 16

Кореспонденція рахунків

Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн	Тип змін у ба- лансі	Зміст госпо- дарської операції
1	2	3	4	5
301 "Готівка в національній валюті"	311 "Поточні рахунки в національній валюті"	54 400		
23 "Виробництво"	203 "Паливо"	200		
661 "Розрахунки за заробітною платою"	301 "Готівка в національній валюті"	38 250		
372 "Розрахунки з підзвітними особами"	301 "Готівка в національній валюті"	220		
661 "Розрахунки за заробітною платою"	641 "Розрахунки за податками"	1 500		
301 "Готівка в національній валюті"	372 "Розрахунки з підзвітними особами"	40		
23 "Виробництво"	131 "Знос нематеріальних активів"	32 250		

1	2	3	4	5
201 "Сировина й матеріали"	63 "Розрахунки з постачальниками та підрядчиками"	62 590		
63 "Розрахунки з постачальниками та підрядчиками"	311 "Поточні рахунки в національній валюті"	62 590		
601 "Короткострокові кредити банків у національній валюті"	311 "Поточні рахунки в національній валюті"	80 000		
92 "Адміністративні витрати"	661 "Розрахунки за заробітною платою"	25 050		
23 "Виробництво"	202 "Покупні напівфабрикати та комплектуючі вироби"	1 600		
661 "Розрахунки за заробітною платою"	301 "Готівка в національній валюті"	18 900		
23 "Виробництво"	22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети"	540		
91 "Загальновиробничі витрати"	201 "Сировина та матеріали"	480		
301 "Готівка в національній валюті"	377 "Розрахунки з різними дебіторами"	94 000		
301 "Готівка в національній валюті"	501 "Довгострокові кредити банків у національній валюті"	99 000		
28 "Товари"	631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками"	41 230		
661 "Розрахунки за заробітною платою"	662 "Розрахунки з депонентами"	5 620		
23 "Виробництво"	91 "Загальновиробничі витрати"	15 800		
91 "Загальновиробничі витрати"	203 "Паливо"	560		
24 "Брак у виробництві"	20 "Виробничі запаси"	2 430		
92 "Адміністративні витрати"	22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети"	200		
641 "Розрахунки за податками"	311 "Поточні рахунки в національній валюті"	2 850		
93 "Витрати на збут"	661 "Розрахунки за заробітною платою"	1 905		
661 "Розрахунки за заробітною платою"	24 "Брак у виробництві"	150		
22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети"	63 "Розрахунки з постачальниками та підрядчиками"	940		
201 "Сировина та матеріали"	23 "Виробництво"	354		

1	2	3	4	5
26 "Готова продукція"	23 "Виробництво"	81 600		
152 "Придбання основних засобів"	631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками"	67 000		
341 "Короткострокові векселі, одержані в національній валюті"	361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями"	29 000		
104 "Машини та обладнання"	152 "Придбання (вироблення) основних засобів"	69 500		
92 "Адміністративні витрати"	39 "Витрати майбутніх періодів"	1 680		
441 "Прибуток нерозподілений"	43 "Резервний капітал"	6 000		
154 "Придбання (створення) нематеріальних активів"	631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками"	38 600		
123 "Право на комерційні позначення"	154 "Придбання (створення) нематеріальних активів"	12 840		
46 "Неоплачений капітал"	40 "Зареєстрований (пайовий) капітал"	100 000		

Завдання 3.4. ТОВ "Механічний завод" спеціалізоване металургійне та машинобудівне підприємство. Підприємство є провідним виробником вторинних алюмінієвих сплавів. Для здійснення своєї діяльності підприємство закуповує в постачальників сировину та матеріали.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. На підставі даних балансу (табл. 17) відкрити схеми синтетичних рахунків і записати в них початкові залишки ТОВ "Механічний завод".

Таблиця 17

Баланс ТОВ "Механічний завод" на 1 листопада 20__ року

Статті активу	Сума, грн	Статті пасиву	Сума, грн
1	2	3	4
Основні засоби	90 375	Зареєстрований (пайовий) капітал	286 250
Запаси, всього	178 375	Нерозподілений прибуток	56 250
у т. ч. сировина й матеріали	53 375	Додатковий капітал	25 000
паливо	25 000	Поточна кредиторська заборгованість за	–
запасні частини	26 250	товари, роботи, послуги (розрахунки з постачальниками та підрядчиками)	25 000
виробництво	55 000		
готова продукція	18 750		

1	2	3	4
Гроші та їхні еквіваленти, всього	126 250	розрахунками з бюджетом	250
у т. ч. готівка	250	розрахунками з оплати праці	8 750
поточні рахунки в банках	126 000	Короткострокові кредити банків	8 500
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (розрахунки з покупцями та замовниками)	25 000	Інші поточні зобов'язання (розрахунки з іншими кредиторами)	10 000
Разом	420 000	Разом	420 000

2. На підставі даних табл. 18 відкрити схеми аналітичних рахунків до субрахунку 201 "Сировина та матеріали" за наданою в табл. 19 формою.

Таблиця 18

**Відомість залишків по субрахунку 201 "Сировина та матеріали"
на 1 листопада 20__ року**

№ п/п	Найменування запасних частин	Одиниця виміру	Кількість	Ціна, грн	Сума, грн
1	Мідь	т	375	81	36 936
2	Алюміній технічний	т	562	62	34 844
3	Прут металевий	м	875	2	1 750
Разом		—	—	—	73 530

Таблиця 19

**Рахунок _____
(найменування матеріалів)**

Номер операції	Кількість	Ціна, грн	Сума, грн	Номер операції	Кількість	Ціна, грн	Сума, грн
Сальдо початкове							
Обороти				Обороти			
Сальдо кінцеве							

3. На підставі даних табл. 20 відкрити схеми аналітичних рахунків до рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" за формою:

Рахунок _____
(найменування постачальника)

	Сальдо початкове
Оборот	Оборот
	Сальдо кінцеве

Таблиця 20

Відомість залишків по рахунку 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" на 1 листопада 20__ року

№ п/п	Назва постачальника	Сума, грн
1	Концерн "Лан"	6 250
2	ПАТ "Агрентум"	10 000
3	ТОВ "Дністер-М"	8 750
Разом		25 000

4. За господарськими операціями, що наведені в табл. 21, скласти кореспонденцію рахунків і записати їх у журнал реєстрації господарських операцій (табл. 22), підрахувати загальну суму.

Таблиця 21

Господарські операції ТОВ "Механічний завод" за листопад 20__ року

№ п/п	Первинний документ і зміст господарської операції	Сума, грн
1	2	3
1	<i>Платіжне доручення № 1</i> Перераховано з поточного рахунку підприємства на погашення заборгованості постачальникам: концерну "Лан"; ПАТ "Агрентум"; ТОВ "Дністер-М"	6 250 10 000 8 750
2	<i>Прибутковий ордер № 1</i> Надійшли матеріали від ПАТ "Агрентум": прут металевий – 652 м за ціною 2 грн за 1 м	

1	2	3
3	<i>Прибутковий ордер № 2</i> Надіслано матеріали від концерну "Лан": мідь – 125 т за ціною 81 грн за 1 т	
4	<i>Прибутковий ордер № 3</i> Надіслано матеріали від ТОВ "Дністер-М": алюміній технічний – 62 т за ціною 62 грн за 1 т	
5	<i>Накладна № 4</i> Відпущено у виробництво матеріали, у т. ч.: мідь – 125 т; алюміній технічний – 250 т; прут металевий – 625 м	
6	<i>Платіжне доручення № 2, виписка банку</i> Перераховано з поточного рахунку кошти в погашення заборгованості перед: концерном "Лан"; ПАТ "Агрентум"; ТОВ "Дністер-М"	10 125 1 304 3 844
7	<i>Прибутковий ордер № 1</i> Надіслано матеріали від ПАТ "Агрентум": прут металевий – 250 м за ціною 2 грн за 1 м	
8	<i>Прибутковий ордер № 2</i> Надіслано матеріали від концерну "Лан": мідь – 62 т за ціною 81 грн за 1 т	
9	<i>Прибутковий ордер № 3</i> Надіслано матеріали від ТОВ "Дністер-М": алюміній технічний – 32 т за ціною 62 грн за 1 т	
10	<i>Накладна № 4</i> Відпущено у виробництво матеріали, у т. ч.: мідь – 6 т; алюміній технічний – 13 т	
11	<i>Накладна № 9</i> Оприбутковано на склад випущену з виробництва готова продукцію	1 250
12	<i>Розрахунково-платіжна відомість № 23</i> Нарахована заробітну плату робітникам основного виробництва	8 750
13	<i>Прибутковий ордер № 8</i> Отримано з поточного рахунку в касу підприємства	9 375
14	<i>Видатковий касовий ордер № 3</i> Видано з каси готівку підзвітній особі	562
15	<i>Накладна № 31, авансовий звіт № 20</i> Оприбутковано канцтовари, придбані підзвітною особою	562
16	Видано з каси підприємства заробітну плату робітникам	8 000

1	2	3
17	Повернуто з каси на поточний рахунок невидану заробітну плату	750
18	<i>Платіжне доручення № 17</i> Перераховано з поточного рахунка підприємства на погашення заборгованості перед бюджетами за податками	250
19	<i>Платіжне доручення № 25</i> Перераховано з поточного рахунка підприємства на погашення заборгованості банком за отриманий короткостроковий кредит	8 500
20	<i>Виписка банку</i> На поточний рахунок надіслано грошові кошти від покупців	12 000
21	<i>Виписка банку</i> На поточний рахунок отримано короткостроковий кредит	15 000

Таблиця 22

**Журнал реєстрації господарських операцій
ТОВ "Механічний завод" за листопад 20__ року**

№ п/п	Зміст господарських операцій	Сума, грн	Кореспондуючі рахунки	
			дебет	кредит
Разом				

5. Записати господарські операції на рахунки синтетичного й аналітичного обліку. Підрахувати за рахунками обороти та залишок на 30 листопада 20__ року.

6. Скласти оборотні відомості за синтетичними (табл. 23) й аналітичними рахунками за формою поданою в табл. 24 і табл. 25.

Таблиця 23

**Оборотна відомість за синтетичними рахунками
ТОВ "Механічний завод" за листопад 20__ року**

Код рахунку	Назва рахунку	Сальдо на початок місяця		Оборот за місяць		Сальдо на кінець місяця	
		дебет	кредит	дебет	кредит	дебет	кредит
	Разом						

**Оборотна відомість аналітичного обліку
рахунок "Сировина й матеріали" за листопад 20__ року**

Найменування аналітичного рахунку	Одиниця виміру	Ціна за одиницю	Сальдо на початок місяця		Оборот за місяць				Сальдо на кінець місяця	
					прибуток		видаток			
			кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума
Разом										

**Оборотна відомість за аналітичними рахунками синтетичного
рахунку "Розрахунки з покупцями та замовниками"
за листопад 20__ року**

Найменування аналітичних рахунків	Сальдо на початок місяця		Оборот за місяць		Сальдо на кінець місяця	
	дебет	кредит	дебет	кредит	дебет	кредит
ВАТ "РОСТ"	12 700				12 700	
Плитковий завод	55 264		25 400	85 000		4 336
ТОВ "ДІГМА"	5 600			5 000	600	
Кооператив "ГЕО"		800	800			
Фірма "АЛМАЗ"			10 384		10 384	
Разом	73 564	800	36 584	90 000	23 684	4 336

7. Звірити підсумкові дані та скласти баланс за чинною формою, наведеною у додатку В, на 30 листопада 20__ року.

Завдання 3.5. Користуючись теоретичним матеріалом і даними плану рахунків, надати характеристику за економічним змістом, призначенням та структурою наступних рахунків бухгалтерського обліку, заповнивши табл. 26.

Класифікація рахунків

№ п/п	Код і назва рахунку	Рахунок			
		економічний зміст	група	підгрупа	за відношенням до балансу
	10 "Основні засоби"	Рахунок для обліку основних засобів та інших необоротних активів	основний	інвентарний	активний
	–				
	20 "Виробничі запаси"	Рахунок для обліку оборотних активів	основний	інвентарний	активний
	–				

Тема 4. Оцінювання та калькуляція

Оцінювання є способом переведення натуральних показників у грошові. Однією з особливостей бухгалтерського обліку є обов'язкове застосування в ньому грошового вимірника, що необхідно для отримання узагальнених показників про господарські засоби та їхні джерела. Об'єкти, що не мають грошової оцінки, в бухгалтерському обліку не відображаються (земля, поклади корисних копалин, води, ліс та ін.). Точність даних бухгалтерського обліку залежить від об'єктивного оцінювання, яке базується на науково-обґрунтованих методах, способах і прийомах його проведення. Основними вимогами, що висувають до оцінювання, є її реальність і єдність. Реальність оцінювання забезпечує точність грошових показників, відображення в них дійсної величини об'єктів обліку. Єдність оцінки полягає в тому, що у підприємствах різних галузей економіки однакові об'єкти обліку мають одне й теж оцінювання. Це забезпечує зіставність однойменних показників для аналітичних розрахунків.

Стаття 4 Закону "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" одним із принципів бухгалтерського обліку визначає єдиний грошовий вимірник.

Єдиний грошовий вимірник – це вимірювання і узагальнення всіх господарських операцій підприємства в його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці.

Оцінювання є складовою методу бухгалтерського обліку та тісно пов'язана з іншими його елементами: балансом, документацією й інвентари-

зацією, рахунками бухгалтерського обліку, калькуляцією. Оцінювання можна охарактеризувати як процес визначення вартості об'єкта, за якими мають визначатися і відображатися статті у фінансовій звітності.

Сутність калькулювання як метод бухгалтерського обліку полягає у визначенні в грошовому вираженні витрат підприємства на придбання й виробництво (виготовлення) окремого виду матеріальних цінностей, виробів (виконання робіт, надання послуг), а також витрат на збут (реалізацію) готової продукції, товарів. Документ, у якому проведені розрахунки з калькулювання, називається калькуляцією.

Калькулювання проводиться в певній послідовності. Попередньо визначається об'єкт калькулювання, потім виконується групування, розподіл і розмежування витрат між об'єктами калькулювання. Далі визначається собівартість окремих виробів, видів робіт і послуг, придбаних матеріалів. Розрахунки фактичної собівартості зіставляються з розрахунками планової, нормативної калькуляції та за минулий звітний період.

Завдання 4.1. Виробнича компанія спеціалізується на виготовленні меблів для дитячих садочків і шкіл на замовлення та застосовує позамовний метод калькулювання. У звітному періоді планується отримати замовлення на виробництво великої партії меблів, для виготовлення якої необхідно повністю завантажити виробничі потужності підприємства.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Скласти калькуляцію вартості виробництва продукції підприємства за наведеним переліком статей калькулювання повної собівартості продукції (робіт, послуг) (табл. 27).

Таблиця 27

Перелік і склад статей калькулювання повної собівартості продукції підприємства

№ п/п	Стаття витрат	Сума, грн
1	2	3
<i>Змінні витрати (виробнича собівартість)</i>		
1	прямі матеріальні витрати	
2	прямі витрати на оплату праці	
3	інші прямі витрати	
4	змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати	

1	2	3
Постійні витрати		
<i>Адміністративні витрати</i>		
5	витрати на утримання основних засобів	
6	витрати на зв'язок	
7	амортизація нематеріальних активів	
8	плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків	
9	інші витрати загальногосподарського призначення	
<i>Витрати на збут</i>		
10	оплата праці продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут	
11	витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг)	
12	витрати на утримання основних засобів	
13	витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції	
14	витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами	
15	інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг	
Усього витрат		

Калькуляція випуску готової продукції має такі статті: сировина та матеріали; повернуті відходи; куповані вироби та напівфабрикати; паливо й енергія на технологічні цілі; заробітна плата виробничих робітників; відрахування на соціальні заходи; витрати на підготовку та освоєння виробництва; загально виробничі витрати; брак у виробництві; інші виробничі витрати.

2. Визначити повну собівартість продукції для розрахунку вартості замовлення та потенційного рівня прибутковості. Структура планових витрат підприємства на виготовлення замовлення така:

адміністративними приміщеннями	39 000 грн
амортизаційні відрахування виробничих приміщень	54 000 грн/місяць
амортизаційні відрахування не матеріальних активів	1 200 грн/місяць
амортизація виробничого обладнання	23 500 грн/місяць
вартість електроенергії виробничого обладнання	14 854 грн/місяць
вартість послуг розрахунково-касового обслуговування банку	3 200 грн
вартість послуг транспортної компанії	12 248 грн

вартість сировини та матеріалів	300 000 грн
витрати на зв'язок	3 200 грн/місяць
витрати на рекламу та маркетинг	14 167 грн
комунальні платежі за адміністративними приміщеннями	16 600 грн/місяць
комунальні платежі на утримання загальногосподарських приміщень	22 600 грн/місяць
оплата праці виробничого персоналу	268 800 грн
оплата праці начальників цехів	29 000 грн/місяць
оплата праці адмін. персоналу	60 000 грн
оплата праці торгових агентів	16 000 грн

Крім того, 70 % загальновиробничі витрати відносяться до складу фактичної собівартості продукції.

Тема 5. Документація та інвентаризація, техніка та форми бухгалтерського обліку

Бухгалтерський облік вивчає свій предмет за допомогою таких методів: хронологічного та систематичного спостереження; вимірювання господарських засобів і процесів; реєстрації та класифікацій даних із метою їхньої систематизації; узагальнення інформації з метою звітності.

Метод бухгалтерського обліку – це сукупність спеціальних прийомів, за допомогою яких вивчають його предмет.

Прийоми документування та інвентаризації відповідають методу спостереження.

Документування – спосіб первинного спостереження та реєстрації господарських операцій у первинних бухгалтерських документах. Первинні документи можуть бути складені на паперових або на машинних носіях.

Інвентаризація – це спосіб перевірки фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів шляхом перерахування, зважування, обмірювання, оцінювання всіх залишків майна підприємства та зіставлення з даними бухгалтерського обліку.

Об'єкти та періодичність проведення інвентаризації визначаються керівником підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим відповідно до законодавства.

Під час проведення інвентаризації:

виявляється фактична наявність основних фондів, активів, товарно-матеріальних цінностей, засобів, цінних паперів й інших грошових документів, а також обсягів незавершеного виробництва;

встановлюються надлишки або браки цінностей і засобів шляхом зіставлення фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку;

виявляються товарно-матеріальні цінності, що частково втратили свою первинну якість, застарілі фасони і моделі, а також не використовувані матеріальні цінності та нематеріальні активи;

перевіряються дотримання умов і порядок збереження матеріальних та грошових цінностей, а також змісту й експлуатації основних фондів;

встановлюються реальні вартості зарахованих на баланс основних фондів нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, цінних паперів і фінансових вкладень, сум грошей у касах на поточному валютному й інших рахунках в установах банків, грошей у дорозі, дебіторської та кредиторської заборгованостей, незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів, забезпечення витрат і платежів.

Завдання 5.1. На підприємстві проводиться щомісячна інвентаризація товарно-матеріальних цінностей на складах. Комісія під керівництвом головного бухгалтера у складі керівника складу, комірників, фінансово-економічного підрозділу та начальника служби безпеки підприємства перевірила складську номенклатура товарно-матеріальних цінностей і надала такі результати інвентаризації, наведені у табл. 28.

Таблиця 28

**Результати інвентаризації
товарно-матеріальних цінностей підприємства**

Група ТМЦ	Найменування ТМЦ	Характеристика	Облікова одиниця виміру	Ціна складська	Кількість		
					облікова	фактична одиниця виміру	фактична
1	2	3	4	5	6	7	8
Картон	DUO 70×100	235	лист	1,844202	188	лист	150
Картон	ЛЕН 70×100	265	лист	0,055	4	лист	8
Картон	EFALIN 70×102	120	лист	1,5866	100	лист	89

1	2	3	4	5	6	7	8
Картон	LUX PLEX 70×100	450	лист	0,057826	46	лист	55
Картон	STROMCARD	265	лист	0,099289	366	лист	330
Фольга	ФОЛЬГА CF2.2	50	кв. м	7,04	70	м пог.	1 500
Фольга	ФОЛЬГА /PS UK/	64	кв. м	4,6227	3475	м пог.	55 000
Фольга	ФОЛЬГА 1003	120	кв. м	11,98	240	м пог.	4 400
Фольга	ФОЛЬГА ДИФР 2007	120	кв. м	11,98	240	м пог.	4 400
Фольга	ФОЛЬГА СЕРЕБРО X	132	кв. м	6,5146	3742	м пог.	35 000
Плівка	ВОРР/20МК	195	кг	22,95	1,25	м пог.	500
Плівка	ВОР/20МК	186	кг	17,49	2,40	м пог.	1 000
Плівка	ВО /20МК	275	кг	35,00	11,70	м пог.	50
Плівка	ВОР/20МК	295	кг	35,00	2,60	м пог.	65
Плівка	ВОР/20МК	290	кг	34,68	0,90	м пог.	100
Плівка	ВОР/20МК	145	кг	30,50	2,30	м пог.	6 000
Плівка	ВОР/20МК	204	кг	35,00	1,25	м пог.	660
Папір	ANTIQUE 70×100	110	лист	0,25909	11	лист	10
Папір	WHITE FABRIC	100	лист	0,04085	200	лист	180
Папір	ARTISAN WILDE 64×92	100	лист	0,166578	38	лист	40
Папір	ANTIQUE LUSTRE	120	лист	1,915789	19	лист	25

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Скласти інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей підприємства, за формою наведеною в додатку Г.

2. Заповнити усі обов'язкові реквізити форми.

Первинні документи повинні мати такі обов'язкові реквізити:

назва документа (форми);

дата і місце складання;

назва підприємства, від імені якого складений документ;

зміст, обсяг і одиниці вимірювання господарської операції;

посадовці, відповідальні за здійснення господарської операції та правильність її оформлення;

особистий підпис або інші дані, що дозволяють ідентифікувати особу, яка здійснювала господарську операцію.

Змістовий модуль 2

Бухгалтерський облік активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства

Тема 6. Облік необоротних активів

Методологічні основи бухгалтерського обліку та розкриття інформації про основні засоби (ОЗ) у фінансовій звітності відображено в П(С)БО 7 "Основні засоби" та методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561.

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Об'єкт основних засобів визнають активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання, та його вартість може бути достовірно визначена. **Придбані (створені) об'єкти ОЗ зараховують на баланс підприємства за первісною вартістю.** Вона визначена як історична, тобто фактична собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів. Первісна вартість є базою для обчислення вартості, яка амортизується (п.п. 4, 6, 7 П(С)БО 7).

Склад первісної вартості та порядок її формування залежать від джерела надходження ОЗ на підприємство. Перелік витрат, з яких складається первісна вартість об'єкта ОЗ, наведено в п. 8 П(С)БО 7. До неї, зокрема, входять:

суми, що сплачують постачальникам активів і підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

реєстраційні збори, державне мито й аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт ОЗ. Приклад таких витрат: плата за реєстрацію автомобілів у підрозділах ДАІ (реєстраційні документи, номерні знаки, техогляд під час постановки на облік тощо);

суми ввізного мита;

суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) ОЗ (якщо вони не відшкодовуються підприємству). Тобто до ПВ входить ПДВ, нарахований (сплачений) покупцем у вартості об'єкта ОЗ, який не міститься у податковому кредиті (р. V ПКУ). Ідеться про випадки повного або часткового використання об'єкта в операціях, які не є об'єктом обкладення ПДВ або звільняються від обкладення цим податком, або коли податковий кредит не підтверджено податковою накладною. Сюди відносять увесь "вхідний" ПДВ і покупців ОЗ, які не зареєстровані платниками ПДВ;

витрати зі страхування ризиків доставки ОЗ;

витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження ОЗ;

інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням ОЗ до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Витрати на придбання (створення) майбутніх об'єктів ОЗ обліковуються в складі капітальних інвестицій у необоротні матеріальні активи аж до моменту введення об'єкта в експлуатацію.

Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їхнього корисного використання (експлуатації).

Вартість, яка амортизується, – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їхньої ліквідаційної вартості.

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їхнього корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Строк корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їхнього використання буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Завдання 6.1. ТОВ "Прад" (платник податку на прибуток і ПДВ) придбало у ТОВ "Барс" (платник податку на прибуток і ПДВ) на умовах наступної оплати виробниче обладнання. Його вартість – 18 000 грн (у т. ч. ПДВ – 3 000 грн). Оплата була здійснена з поточного рахунку ТОВ "Прад". Доставку виробничого обладнання здійснило АТП № 5, вартість якої склала 600 грн (у т. ч. ПДВ – 100 грн). Монтаж і наладку виробничого обладнання було виконано підрядною організацією, вартість послуг якої склала 2 400 грн

(у т. ч. ПДВ – 600 грн). Після монтажу та наладки виробниче обладнання було введено в експлуатацію.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з придбання виробничого обладнання на рахунках бухгалтерського обліку.

Витрати, що формують первісну вартість придбаного (створеного) ОЗ, збирають за дебетом субрахунків (залежно від виду об'єкта):

151 "Капітальне будівництво";

152 "Придбання (виготовлення) основних засобів";

153 "Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів".

2. Визначити первісну вартість придбаного виробничого обладнання.

3. Відобразити господарські операції з вводу виробничого обладнання в експлуатацію на рахунках бухгалтерського обліку.

Коли об'єкт визнали придатним до використання, капітальні інвестиції списують у дебет субрахунку, на якому його обліковують: **Дт 10** "Основні засоби" або **11** "Інші необоротні матеріальні активи" **Кт 151, 152, 153**.

Завдання 6.2. ТОВ "Арома" (платник податку на прибуток і ПДВ) придбало комп'ютер загальною вартістю 6 000 грн (без ПДВ). Вартість доставки склала 120 грн, (у т. ч. ПДВ – 20 грн). Оплата за комп'ютер та його доставку була здійснена з поточного рахунку. Налаштував комп'ютер співробітник підприємства Поліщук М. П. За налаштування комп'ютера Поліщуку М. П. була нарахована заробітна плата в сумі 100 грн. Відрахування на соціальні заходи склала 22 грн. Після настройки комп'ютер було введено в експлуатацію.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з придбання комп'ютера на рахунках бухгалтерського обліку.

2. Визначити первісну вартість придбаного комп'ютера.

3. Відобразити господарські операції з вводу комп'ютера в експлуатацію на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 6.3. ТОВ "Альфа" (платник податку на прибуток і ПДВ) придбало у ТОВ "Бета" (платник податку на прибуток і ПДВ) виробниче облад-

нання на умовах 100-відсоткової передоплати. Його вартість – 12 000 грн (у т. ч. ПДВ – 2 000 грн). Доставку виробничого обладнання здійснило АТП № 1. Витрати на транспортування становили 1 200 грн (у т. ч. ПДВ – 200 грн). Монтаж виробничого обладнання виконала підрядна організація, вартість послуг якої становила 600 грн (у т. ч. ПДВ – 100 грн). Налаштування обладнання виконав співробітник підприємства Тарасенко П. О., за що йому була нарахована заробітна плата в сумі 150 грн. Відрахування на соціальні заходи склали 33 грн. Після налаштування обладнання було введено в експлуатацію.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з придбання виробничого обладнання на рахунках бухгалтерського обліку.
2. Визначити первісну вартість придбаного виробничого обладнання.
3. Відобразити господарські операції з вводу виробничого обладнання в експлуатацію на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 6.4. Підприємство "Зірка" (платник податку на прибуток і ПДВ) у березні придбало у ТОВ "Дельта" (платник податку на прибуток і ПДВ) на умовах 100-відсоткової передоплати: розсувний стенд вартістю 8 000 грн (у т. ч. ПДВ – 1 600 грн), строк корисного використання якого встановлено 3 роки; та стенд мобільний для проведення однієї конференції вартістю 1 200 грн (у т. ч. ПДВ – 200 грн).

Отримані основні засоби введені до господарського обороту. У квітні бухгалтером зроблений розрахунок амортизації основних засобів прямо-лінійним методом.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з придбання стендів на рахунках бухгалтерського обліку.

Як відомо, підприємства можуть самостійно встановлювати вартісні межі для віднесення активів до основних засобів і малоцінних необоротних матеріальних активів (п. 5.2 П(С)БО 7 "Основні засоби"). Найчастіше це роблять на рівні, установленому податковим законодавством, тобто – 6 000 грн. З огляду на це, якщо підприємство придбало стенд для використання понад рік вартістю:

менше ніж 6 000 грн, тоді оприбуткувати його потрібно на рахунок **112** "Малоцінні необоротні матеріальні активи" ;

більше ніж 6 000 грн – на рахунок **106** "Інструменти, прилади та інвентар".

А якщо стенд придбають для використання менше ніж на рік і до того ж одноразово – тоді його варто оприбуткувати на рахунок **209** "Інші запаси", а потім у момент використання – відносити на витрати на збут на рахунок **93** "Витрати на збут" (адже його використовують у рекламних цілях). Разом із тим, якщо підприємство планує використовувати такий стенд менше ніж рік, але протягом декількох періодів (кварталів), наприклад, придбаває стенд для використання в конференціях, які проходять у I та III кварталі, – тоді його варто ставити на облік на рахунок **22** "Малоцінні та швидкозношувані предмети", а витрати логічно показувати через рахунок **39** "Витрати майбутніх періодів". До такого рішення підштовхує п. 8 П(С)БО 16 "Витрати". Згідно з цією нормою, витрати на актив, який забезпечує отримання економічних вигід протягом декількох звітних періодів, визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами. Оскільки стенд підприємство використовує протягом року, відповідно, економічні вигоди від цього отримує протягом тривалого періоду.

2. Визначити первісну вартість придбаних стендів.

3. Зробити розрахунок амортизації основних засобів прямолінійним методом.

Завдання 6.5. Підприємство "Гамма" (платник податку на прибуток і ПДВ) безоплатно отримало об'єкт основних засобів. Комісія по підприємству визначила, що справедлива вартість такого об'єкта на момент отримання – 80 000 грн. Підприємство зазнало витрат на доставку й монтаж об'єкта – 6 000 грн (у т. ч. ПДВ – 1 000 грн). Після монтажу об'єкт основних засобів було введено в експлуатацію. У наступному місяці після введення об'єкта в експлуатацію була нарахована амортизація.

Комісія встановила строк корисного використання об'єкта – 6 років. Ліквідаційна вартість – 400 грн. Метод амортизації, встановлений по підприємству, – прямолінійний.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з безоплатного отримання об'єкта основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку. Керуючись тим,

що безкоштовно отриманий об'єкт основних засобів спочатку оприбуткувати на субрахунку **152** у кореспонденції з **Кт 424**, приплюсувати витрати, пов'язані з доведенням його до стану, придатного до використання. А після введення в експлуатацію відобразити проводку **Дт 10 Кт 152**.

2. Відобразити господарські операції з нарахування амортизації безоплатного отриманого об'єкта основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку.

Амортизують безкоштовно отриманий об'єкт основних засобів за тими самими правилами, що й отримані за плату, зважаючи на строк його корисного використання. Але слід пам'ятати, що амортизацію можна нараховувати лише з наступного місяця після введення об'єкта в експлуатацію.

Оскільки актив отримано безоплатно, одночасно з нарахуванням амортизації відображають дохід пропорційно сумі амортизації (п. 21 П(С)БО 15 "Дохід"). Про це говорить і пояснення до субрахунку **424** з Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку. Залишок додаткового капіталу на цьому субрахунку зменшується на суму визнаного доходу протягом строку корисного використання безоплатно отриманих об'єктів необоротних активів (окрім землі) та у разі вибуття таких активів і землі.

Пропорція потрібна у зв'язку з тим, що частина первісної вартості об'єкта сформована з понесених витрат підприємства, а частина – зі справедливої вартості безоплатно отриманого активу.

Завдання 6.6. Юридична особа передала приватній клініці "Доктор Алекс" монітор пацієнта й електрохірургічний апарат, які вже були у використанні. За оцінюванням суб'єкта оціночної діяльності їхня справедлива вартість, відповідно, визначена на рівні 18 500 грн і 72 250 грн. Перед використанням і введенням в експлуатацію була здійснена їхня спеціальна перевірка та налаштування, за які сплачено 1 020 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з оприбуткування засобів в обліку.
2. Витрати на спеціальну перевірку та налаштування потрібно розподілити пропорційно справедливої вартості об'єктів.

Завдання 6.7. Керівництво підприємства (платник податку на прибуток і ПДВ) ухвалило рішення реалізувати будівлю складу. Згідно з договором вартість будівлі становить 1 200 000 грн, у т. ч. ПДВ – 200 000 грн. Усі умови,

згідно з П(С)БО 27, для переведення об'єкта до складу необоротних активів, утримуваних для продажу, виконуються. Оплата за будівлю надійшла на поточний рахунок. Первісна вартість будівлі складу становила 1 600 000 грн, а сума накопиченої амортизації в бухгалтерському обліку на момент продажу становила 989 860 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з продажу будівлі складу на рахунках бухгалтерського обліку.

Зауважимо, що ключовим нормативним документом, котрий регулює порядок відображення в бухобліку початкової стадії продажу об'єктів основних засобів (переведення до групи вибуття), є П(С)БО 27. І цей порядок має низку особливостей, а саме коли керівництво підприємства ухвалює рішення про реалізацію об'єкта основних засобів, його слід перевести до складу необоротних активів, утримуваних для продажу згідно з п. 1 р. II П(С)БО 27, якщо він відповідатиме таким умовам:

очікується, що економічна вигода буде отримана саме від продажу, а не від його подальшого використання за призначенням;

об'єкт готовий до продажу в нинішньому стані;

передбачається, що необоротний актив буде проданий протягом року з дати його визнання утримуваним для продажу;

умови його продажу відповідають звичайним умовам продажу для схожих активів;

є велика ймовірність того, що об'єкт справді буде проданий.

Амортизація в бухобліку вже не має нараховуватися з місяця, наступного за місяцем переведення об'єкта до необоротних активів, утримуваних для продажу.

Переведення до складу необоротних активів, утримуваних для продажу, відображають проведенням **Дт 286 Кт 10 (11)** – за залишковою вартістю об'єкта. Водночас – на суму зносу **Дт 13 Кт 10 (11)**.

Дохід від реалізації необоротного активу, утримуваного для продажу, відображають кореспонденцією **Дт 377 Кт 712**, а його собівартість списують проведенням **Дт 943 Кт 286**.

Завдання 6.8. Керівництво підприємства "Поліграфія" (платник податку на прибуток і ПДВ) ухвалило рішення продати друкарський верстат, який

раніше використовувався в господарській діяльності, за ціною 12 000 грн, у т. ч. ПДВ – 2 000 грн. Усі умови, згідно з П(С)БО 27, для переведення об'єкта до складу необоротних активів, утримуваних для продажу, виконуються. Оплата за верстат надійшла на поточний рахунок підприємства "Поліграфія". За домовленістю сторін доставку верстата до підприємства покупця виконує підприємство "Поліграфія". Витрати на доставку власними силами до підприємства-покупця склали: 150 грн – бензин для вантажного автомобіля, 100 грн – заробітна плата водію автомобіля та відрахування на соціальні заходи – 22 грн. Первісна вартість реалізованого друкарського верстата – 18 000 грн, сума зносу на момент продажу – 16 894 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно: відобразити господарські операції з продажу друкарського верстату на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 6.9. Керівництво підприємства "Кронус" (платник податку на прибуток і ПДВ) ухвалило рішення продати токарний верстат, котрий раніше використовувався в господарській діяльності, за ціною 60 000 грн, у т. ч. ПДВ – 10 000 грн. Усі умови, згідно з П(С)БО 27, для переведення об'єкта до складу необоротних активів, утримуваних для продажу, виконуються. Токарний верстат було продано 15.02.20__ р. на умовах 100-відсоткової передплати. Первісна вартість токарного верстату становила 100 000 грн, а сума накопиченої амортизації в бухгалтерському обліку станом на 28.02.20__ р. становила 70 000 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з продажу токарного верстату на рахунках бухгалтерського обліку.

Зауважимо, для відображення заборгованості за необоротними активами, утримуваними для продажу, призначено **субрахунок 680** "Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу". Під час отримання передоплати фіксують проведенням **Дт 311 Кт 680**.

Дохід від реалізації необоротного активу, утримуваного для продажу, відображають кореспонденцією **Дт 377 Кт 712**, а його собівартість списують проведенням **Дт 943 Кт 286**.

Завдання 6.10. Підприємство "Сокіл" передає безоплатно підприємству "Мрія" такі об'єкти основних засобів:

станок фрезерний: первісна вартість – 35 000 грн, сума зносу за даними бухгалтерського обліку – 30 000 грн;

ксерокс: первісна вартість – 5 400 грн, сума зносу за даними бухгалтерського обліку – 4 500 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з безоплатної передачі об'єктів основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку підприємства "Сокіл".

Зауважимо, що безоплатне передання необоротного активу потрапляє під визначення постачання (пп. 14.1.191 ПКУ). Отже, під час безоплатного передання необхідно нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ, з огляду на базу, не нижче залишкової бухгалтерської вартості на початок періоду здійснення операції (п. 188.1 ПКУ).

Завдання 6.11. Через загрозу повного руйнування верстата з числовим програмним управлінням керівництвом підприємства ухвалило рішення про його ліквідацію. Згідно з даними бухгалтерського обліку:

первісна вартість верстата становить на момент ліквідації 45 000 грн;

сума накопиченого зносу – 37 000 грн;

ліквідаційна вартість – 6 000 грн.

У зв'язку з ліквідацією об'єкта основних засобів були понесені витрати в сумі 2 200 грн, а вартість запасів, оприбуткованих після ліквідації, становить 3 500 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з ліквідації об'єкта основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку підприємства.

Зверніть увагу, що під час ліквідації основного засобу у бухобліку його списують з балансу. Що стосується амортизації, її нарахування припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття такого об'єкта (п. 29 П(С)БО 7).

Завдання 6.12. Підприємством (платник податку на прибуток, платник ПДВ) за договором з науково-технічною організацією про передачу

права власності на корисну модель отримано весь комплекс майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель "Сировинна суміш для виготовлення ніздрюватого бетону". Ціна угоди – 120 000 грн, у т. ч. ПДВ – 20 000 грн. Придбаний об'єкт інтелектуальної власності в обліку визнано нематеріальним активом, про що складено Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (**ф. № Н-1А-1**). Під час придбання права власності на корисну модель було сплачено неплатнику ПДВ за послуги патентного повіреного 2 050 грн, а також збори за дії, пов'язані з охороною прав на корисну модель, у сумі 1 400 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити господарські операції з придбання нематеріального активу на рахунках бухгалтерського обліку підприємства.

Завдання 6.13. Публічне акціонерне товариство "Січ" (платник податку на прибуток, платник ПДВ) придбало на умовах 100-відсоткової передоплати у підприємства "Техно" комп'ютерну програму та сплатило за це з поточного рахунку 6 300 грн, у т. ч. ПДВ – 1 050 грн. Додатково було сплачено підприємству "Техно" за установку програми 600 грн, у т. ч. ПДВ – 100 грн, та за підготовку бухгалтера для роботи з комп'ютерною програмою – 1 200 грн, у т. ч. ПДВ – 200 грн. Комп'ютерну програму зараховано до складу нематеріальних активів за первісною вартістю.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з придбання нематеріального активу на рахунках бухгалтерського обліку ПАТ "Січ".
2. Визначити первісну вартість придбаного нематеріального активу.

Завдання 6.14. Керівництво підприємства "Злата" ухвалило рішення про реалізацію права власності на корисну модель "Сировинна для виготовлення бетону". Ціна угоди – 120 000 грн, у т. ч. ПДВ – 20 000 грн. Первісна вартість реалізованого нематеріального активу – 150 000 грн, сума зносу на момент продажу – 69 994 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити господарські операції з продажу нематеріального активу на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 6.15. Керівництво ПАТ "Промінь" ухвалило рішення про реалізацію підприємству "Енерджі-груп" комп'ютерної програми на умовах 100-відсоткової передоплати. Згідно з договором вартість реалізації комп'ютерної програми становила 6 000 грн, у т. ч. ПДВ – 1 000 грн. Первісна вартість комп'ютерної програми – 8 000 грн, сума зносу на момент продажу – 5 700 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити господарські операції з реалізації нематеріального активу на рахунках бухгалтерського обліку ПАТ "Промінь".

Тема 7. Облік запасів

ПСБУ 9 "Запаси" визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси розкриття її у фінансовій звітності.

Запаси – активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством.

Придбані (отримані) або вироблені запаси зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Первісна вартість запасів, придбаних за платню, є собівартістю запасів, що складається з таких фактичних витрат:

сум, сплачених згідно з договором постачальникові за винятком непрямих податків;

сум ввізного мита;

сум непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству;

транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ) (витрат на заготівлю запасів, сплату за вантажно-розвантажувальні роботи та транспортування, витрат зі страхування ризиків транспортування запасів і т. д.);

інших витрат, безпосередньо зв'язаних із придбанням запасів і доведенням їх до стану придатності для використання в запланованих цілях.

У первісну вартість запасів не включаються, а вважаються витратами періоду понаднормові витрати й нестачі запасів, відсотки за користування позиками, витрати на збут і загальногосподарські витрати.

Первісна вартість запасів, виготовлених власними силами підприємства, складається з виробничої собівартості їхнього виготовлення, яка визначається згідно з П(С)БО 16 "Витрати".

Завдання 7.1. ПАТ "Холод" (платник податку на прибуток, платник ПДВ) для виготовлення холодильних установок придбало у підприємства "Сапфір" (платник податку на прибуток, платник ПДВ) 1 000 шт. металевих виробів за ціною 120 грн за одиницю у т. ч. ПДВ. Доставка здійснена автотранспортною організацією. Витрати на доставку з урахування розвантажувально-навантажувальних робіт склали 600 грн, у т. ч. ПДВ. Оплата за металеві вироби та доставку перерахована с поточного рахунку.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити на рахунках бухгалтерського обліку операції з придбання виробничих запасів.

Завдання 7.2. Підприємство "Універсал" (платник податку на прибуток, платник ПДВ) придбало у постачальника матеріали суму 120 000 грн у т. ч. ПДВ – 20 000 грн. Доставка матеріалів здійснена автотранспортною організацією. Вартість автопослуги з перевезення придбаних матеріалів становить 420 грн, у т. ч. ПДВ – 70 грн. Розвантажувально-навантажувальних роботи були виконані робітниками підприємства "Універсал", за що їм була нарахована заробітна плата у розмірі 600 грн, ЄСВ становить 132 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити на рахунках бухгалтерського обліку підприємства "Універсал" операції з придбання виробничих запасів.

Завдання 7.3. ПАТ "БУД-ІНВЕСТ" (платник податку на прибуток, платник ПДВ) придбав у постачальника на умовах передплати 500 шт. металочерепиці за ціною 360 грн за одиницю, у т. ч. ПДВ. Доставка вантажу була здійснена автотранспортною організацією. Витрати на доставку з урахування розвантажувально-навантажувальних робіт становили 480 грн, у т. ч. ПДВ. Оплата за транспортні послуги проведена з поточного рахунку.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити на рахунках бухгалтерського обліку ПАТ "БУД-ІНВЕСТ" операції з придбання виробничих запасів.

Завдання 7.4. Кафе "Полонез" (платник податку на прибуток і ПДВ) в травні 2017 року придбало посуд: 100 шт тарілок – за 8,50 грн і 60 чашок – за 10 грн, на загальну суму 1 450 грн, в т. ч. ПДВ – 241,67 грн. За його доставку сплачено 60 грн. У цьому ж місяці в користування зі складу видані 50 тарілок і 40 чашок.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити на рахунках бухгалтерського обліку операції з придбання посуду, доставки та видачі зі складу.

Завдання 7.5. Підприємство "Венера" (платник податку на прибуток і ПДВ) придбало виробничі запаси кількістю 1 000 кг на суму 8 000 грн, окрім того, ПДВ – 1 600 грн у постачальника на умовах передплати.

Проте під час приймання запасів на складі покупця фактична кількість запасів становила 998 кг.

Комісією з приймання встановлено, що нестача 2 кг є:
варіант 1 – втратами в межах природного убутку;
варіант 2 – понаднормовими втратами.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити на рахунках бухгалтерського обліку операції з придбання запасів і виявлення нестачі за двома варіантами.

Щодо варіанта 1 ці втрати містяться у первісній вартості придбаних запасів.

Щодо варіанта 2 вартість понаднормових втрат належить до витрат періоду, у якому придбали запаси. Згідно з п. 20 П(С)БО 16 "Витрати" – це інші операційні витрати, для яких призначено субрахунок **947** "Нестачі і втрати від псування цінностей".

Завдання 7.6. Підприємство "Пром-інвест" (платник податку на прибуток і ПДВ) реалізувало раніше придбані для виробництва готової продукції матеріали як зайві. Оплата за матеріали надійшла на поточний рахунок у сумі 4 200 грн, у т. ч. ПДВ – 700 грн. Первісна вартість матеріалів становила 2 800 грн. Відпуск матеріалів зі складу здійснив комірник згідно з накладною на відпуск товарно-матеріальних цінностей.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити операції з реалізації матеріалів на рахунках бухгалтерського обліку підприємства "Пром-інвест".

Завдання 7.7. Підприємство "Ліс" (платник податку на прибуток і ПДВ) виробляє пиломатеріали. За звітний період підприємство отримало зворотні відходи деревини, з яких частину планується продати підприємству "Будівник" для виробництва ДВП. Справедлива вартість відходів підготовлених до реалізації – 8 000 грн без ПДВ. Згідно з договором відходи реалізовано на сторону за 9 600 грн, у т. ч. ПДВ – 1 600 грн.

Іншу частину планується використати на опалення адміністративного приміщення, згідно з оцінкою можливого використання вартість відходів становить 300 грн. Відходи використано на опалення.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з реалізації відходів і їхнього використання на рахунках бухгалтерського обліку підприємства "Ліс".

Згідно з п. 2.13 Методичних рекомендацій № 2, зворотні відходи виробництва – це залишки сировини, матеріалів, напівфабрикатів та інших видів матеріальних цінностей, що утворилися в процесі виробництва продукції (робіт, послуг), утратили повністю або частково споживчі властивості початкового матеріалу (хімічні та фізичні) і через це використовуються з підвищеними витратами (зниженням виходу продукції) або зовсім не використовуються за прямим призначенням.

Згідно з п. 2.13 Методичних рекомендацій № 2, первісна вартість запасів, що надійшли на склад від зворотних відходів виробництва, визначається за чистою вартістю реалізації, якщо такі запаси призначені для реалізації, або в оцінюванні їхнього можливого використання.

Слід зауважити, реалізація зворотних відходів відображається в загальноновстановленому порядку, прийнятому для реалізації виробничих запасів. Тобто доходи від такої реалізації відображаються за кредитом субрахунку **712** "Дохід від реалізації інших оборотних активів". Собівартість – за дебетом субрахунку **943** "Собівартість реалізованих виробничих запасів".

2. Відобразити господарські операції з використання відходів на рахунках бухгалтерського обліку підприємства "Ліс".

Зверніть увагу, зворотні відходи, які передаються для подальшого використання у виробництві іншої продукції, під час передачі у виробництво їхня вартість списується на витрати бухгалтерським записом **Дт 23 Кт 20**. У такий саме спосіб визначається конкретний рахунок обліку витрат залежно від напрямку використання відходів.

Завдання 7.8. Керівництво підприємства "Промінь" ухвалило рішення реалізувати, на умовах передплати, раніше придбані для виробництва готової продукції матеріали як зайві. Згідно з договором вартість реалізації матеріалів становить 48 000 грн, у т. ч. ПДВ. Первісна вартість матеріалів становила 32 000 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити операції з реалізації матеріалів на рахунках бухгалтерського обліку підприємства "Промінь".

Завдання 7.9. Підприємство "Золото" (платник податку на прибуток і ПДВ) займається виробництвом, унаслідок якого утворюються відходи (металобрухт). Керівництво підприємства ухвалило рішення про реалізацію металобрухту підприємству "Залізяка" на умовах передплати. Згідно з договором металобрухт реалізовано на сторону за ціною 3 600 грн, у т. ч. ПДВ – 600 грн. Справедлива вартість металобрухту – 2 000 грн без ПДВ.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити господарські операції з реалізації відходів на рахунках бухгалтерського обліку підприємства "Золото".

Зауважимо, що виробничі відходи у вигляді металобрухту для цілей бухобліку розглядаються як зворотні відходи. А подальша їхня реалізація відображається як звичайний продаж запасів, проте операції з реалізації відходів звільняються від обкладання ПДВ.

Завдання 7.10. На 1 січня 20__ року міні-пекарня мала залишки: цукру – в кількості 10 кг вартістю 17 грн за кг; борошна – в кількості 15 кг вартістю 16 грн за кг; олії – в кількості 8 л вартістю 24 грн за літр.

Надходження запасів протягом місяця:

9 січня придбано 15 кг цукру за ціною 14 грн за кг і 15 кг борошна – за ціною 14 грн за кг;

18 січня придбано ще 10 кг цукру за ціною 16 грн за кг; 8 кг борошна – за ціною 18 грн за кг і 12 л олії – за ціною 23 грн за літр.

25 січня придбано борошна 12 кг за ціною 15 грн за кг і 7 л олії за ціною 25 грн за літр.

Протягом звітнього місяця на виробничі потреби було використано: 35 кг цукру, 44 кг борошна та 25 л олії.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Розрахувати вартість використаних запасів за методом середньозваженої вартості на кінець розрахункового періоду, використовуючи табл. 29.

Таблиця 29

Оцінка вибуття запасів за методом середньозваженої вартості

№ п/п	Показник, група ТМЦ	Кількість	Ціна, грн	Вартість, грн
1	Залишок на початок місяця			
	цукор			
	борошно			
	олія			
	Усього залишок			
2	Придбано у звітному місяці			
	цукор (9 січня)			
	цукор (18 січня)			
	борошно (9 січня)			
	борошно (18 січня)			
	борошно (25 січня)			
	олія (18 січня)			
	олія (25 січня)			
	Усього придбано			
3	Витрачено на виробництво у звітному місяці			
	цукор			
	борошно			
	олія			
	Усього витрачено			
4	Залишок на початок місяця			
	цукор			
	борошно			
	олія			
	Усього залишок			

2. Розрахувати вартість використаних запасів за методом ФІФО (first in – first out – першим надійшов – першим вибув) на кінець розрахункового періоду, використовуючи табл. 30.

Оцінка вибуття запасів за методом ФІФО

№ п/п	Показник, група ТМЦ	Кількість	Ціна, грн	Вартість, грн
1	Залишок на початок місяця			
	цукор			
	борошно			
	олія			
	Усього залишок			
2	Придбано у звітному місяці			
	цукор (9 січня)			
	цукор (18 січня)			
	борошно (9 січня)			
	борошно (18 січня)			
	борошно (25 січня)			
	олія (18 січня)			
	олія (25 січня)			
	Усього придбано			
3	Витрачено на виробництво у звітному місяці			
	цукор			
	цукор			
	цукор			
	борошно			
	борошно			
	борошно			
	борошно			
	олія			
	олія			
	олія			
	Усього витрачено			
	4	Залишок на початок місяця		
цукор				
борошно				
олія				
Усього залишок				

Завдання 7.11. На підприємстві "Сталь" станом на 01.04.20__ р. матеріал А враховував в кількості 10 одиниць за вартістю 15 грн за одиницю. Протягом місяця надійшло ще 15 одиниць матеріалу Б за ціною 14 грн і 10 одиниць матеріалу В – за 12 грн. У квітні місяці на потреби виробництва було використано 14 одиниць матеріалу, в т. ч. матеріалів А і Б – по 5 одиниць і матеріалу В – 4 одиниці

Методичні рекомендації

Необхідно: розрахувати вартість використаних запасів методом ідентифікованої собівартості на кінець розрахункового періоду, використовуючи табл. 31.

Таблиця 31

Оцінка вибуття запасів за методом ідентифікованої собівартості

№ п/п	Показник, група ТМЦ	Кількість	Ціна, грн	Вартість, грн
1	Залишок на початок місяця			
	матеріал А			
	Усього залишок			
2	Придбано у звітному місяці			
	матеріал Б			
	матеріал В			
	Усього придбано			
3	Витрачено на виробництво у звітному місяці			
	матеріал А			
	матеріал Б			
	матеріал В			
	Усього витрачено			
4	Залишок на початок місяця			
	матеріал А			
	матеріал Б			
	матеріал В			
	Усього залишок			

Тема 8. Облік грошових коштів і дебіторської заборгованості

Для прийому, зберігання та витрат готівкових коштів підприємство має касу. Ведення касових операцій регулюється Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 р. № 637.

Для обліку наявності та руху грошових коштів у касі підприємства застосовується синтетичний рахунок (рахунок першого порядку) 30 – "Каса", що має такі субрахунки: 301 – "Каса в національній валюті" й 302 – "Каса в іноземній валюті".

Поточний рахунок – це рахунок підприємства, відкритий в установі банку для зберігання коштів і проведення операцій по безготівкових розрахунках підприємства. Безготівкові розрахунки ведуться підприємствами згідно з "Інструкцією про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті", затвердженої постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22, й іншими законодавчими документами.

Синтетичний облік операцій по рахунках у банках ведеться на рахунку першого порядку 31 "Рахунки в банках".

ПСБУ 10 "Дебіторська заборгованість" визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість підприємства.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої є впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої є невпевненість її погашення боржником.

Згідно з нормами Інструкції № 291 у Плані рахунків передбачено рахунок бухгалтерського обліку 38 "Резерв сумнівних боргів". За кредитом рахунка 38 відображається створення резерву в кореспонденції з рахунками обліку витрат, за дебетом – списання сумнівної заборгованості в кореспонденції з рахунками обліку дебіторської заборгованості чи зменшення нарахованих резервів у кореспонденції з рахунком обліку доходів.

Завдання 8.1. Протягом дня на ТОВ "Еліта" здійснені такі касові операції:

в касу з поточного рахунка отримана готівка на загальну суму 167 000 грн. З них для виплати заробітної плати працівникам – 164 000 грн, на відрядження співробітника – 2 500 грн, на господарські потреби – 500 грн;

з каси Ликову М. А. видано аванс на відрядження в сумі 2 500 грн;

з каси Сирову І. П. видано на придбання канцтоварів 500 грн;

Сиров І. П. повернув у касу залишок невикористаного авансу в сумі 50 грн;

з каси виплачена заробітна плата працівникам підприємства згідно з розрахунково-платіжною відомістю № 152 у сумі 105 426 грн;

в касу надійшли кошти від покупців за раніше відвантажені товарів у розмірі 60 000 грн;

сума коштів, що перевищує встановлений ліміт каси, внесена на поточний рахунок. Ліміт каси ТОВ "Еліта" становить 500 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити рух грошових коштів у касі ТОВ "Еліта" за поточний день на рахунках бухгалтерського обліку.
2. Вивести залишок готівки в касі на кінець дня.

Завдання 8.2. По поточному рахунку ПАТ "Трембіта" в АКБ "Приватбанк" 20.03.20__ р. було здійснено такі операції:

з поточного рахунку ПАТ "Трембіта" знято грошові кошти для виплати заробітної плати у сумі 164 000 грн;

не видано в установлений термін заробітну плату, з каси повернута в банк на поточний рахунок у сумі 57 000 грн;

сплачено погашення короткострокового кредиту банку на суму 120 000 грн;

сплачено заборгованість постачальнику на суму 70 000 грн;

надіслано кошти в погашення дебіторської заборгованості покупців за раніше відвантажені товари в сумі 90 000 грн;

сплачено податок на додану вартість у бюджет суму 12 000 грн;

надіслано на поточний рахунок грошові кошти, як внесок до статутного капіталу учасників у розмірі 100 000 грн;

з поточного рахунку знято грошові кошти на господарські потреби в сумі 1 050 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити рух грошових коштів на поточному рахунку ТОВ "Еліта" за поточний день, скласти бухгалтерські проводки.

Завдання 8.3. З каси ТОВ "Електронасос-Сервіс" видано співробітнику в підзвіт грошові кошти для придбання канцелярських товарів у сумі 250 грн. Підзвітна особа придбала канцелярські товари на 240 грн (у т. ч. ПДВ – 40 грн), а наступного дня склала авансовий звіт.

Залишок не витраченої підзвітної суми повернуто в касу підприємства.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити господарські операції з розрахунку з підзвітними особами на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 8.4. Бухгалтерія ТОВ "Альбатрос" видало корпоративну банківську платіжну картку (КБПК) водію підприємства для розрахунку за миття легкового автомобіля. Вартість послуги з миття легкового автомобіля склала 240 грн, у т. ч. ПДВ. Того самого дня підзвітна особа склала авансовий звіт, додавши документи, а також повернула КБПК до бухгалтерії. За обслуговування корпоративного картрахунку в поточному місяці ТОВ "Альбатрос" нарахувало та сплатило банку 50 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з розрахунку з підзвітними особами на рахунках бухгалтерського обліку.
2. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції з обслуговування корпоративного картрахунку.

Завдання 8.5. Працівник підприємства перебував у відрядженні з 16 по 19 лютого 20__ року в м. Львів, для укладання контракту на поставку устаткування. На витрати у відрядженні він отримав аванс у сумі 3 000 грн, у т. ч. добові з розрахунку – 243,60 грн за добу.

Повернувшись з відрядження, працівник відзвітувався про виконану роботу та витрачені ним підзвітні кошти авансовим звітом від 21.02.20__ р., до якого додаються такі документи (у всіх документах сума ПДВ виділена окремим рядком):

- квитки на проїзд: Харків – Львів – 365 грн, Львів – Харків – 360 грн;
 - проживання в готелі за 2 доби – 1500 грн.
- Здійснено перевитрату, видану з каси.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Визначити суму добових.
2. Визначити загальну суму витрат за цим відрядженням.
3. Визначити різницю між сумою виданого авансу та сумою витрат.
4. Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 8.6. Фірма "Азоввагон" (платник податку на прибуток і ПДВ) реалізувало готову продукцію покупцю на суму 54 000 грн, у т. ч. ПДВ – 9 000 грн. Фактична собівартість готової продукції складає 38 000 грн. Оплата за реалізовану продукцію надійшла на поточних рахунок.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з реалізації готової продукції на рахунках бухгалтерського обліку Фірма "Азоввагон".
2. Визначити фінансовий результат від реалізації готової продукції.

Завдання 8.7. ТОВ "Дизайн" (платник податку на прибуток і ПДВ) уклало з ТОВ "Мілан" договір про реалізацію 500 жіночих костюмів загальною вартістю 486 000 грн (у т. ч. ПДВ – 81 000 грн). Фактична собівартість костюмів – 290 000 грн. За домовленістю сторін підприємство-продавець оплачує послуги автотранспортної організації з доставки продукції покупцю, а покупець відшкодовує ці витрати. Транспортні послуги сплачено з поточного рахунку підприємства ТОВ "Дизайн" у сумі 2 400 грн, у т. ч. ПДВ – 400 грн. Оплата за відвантажену продукцію та відшкодування витрат на її доставку надійшла від покупця на поточний рахунок підприємства ТОВ "Дизайн".

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з реалізації готової продукції на рахунках бухгалтерського обліку ТОВ "Дизайн".
2. Визначити фінансовий результат від реалізації готової продукції.

Завдання 8.8. ПАТ "Нікопольський завод феросплавів" (платник податку на прибуток і ПДВ) реалізувало готову продукцію покупцю на суму 120 000 грн, у т. ч. ПДВ – 20 000 грн. Фактична собівартість готової продукції становить 70 000 грн. На суму заборгованості від покупця отриманий простий вексель строком погашення 3 місяці. Після закінчення строку заборгованості вексель був погашений шляхом одержання грошових коштів на поточний рахунок у банку.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з реалізації готової продукції на рахунках бухгалтерського обліку ПАТ "Нікопольський завод феросплавів".
2. Відобразити господарські операції з розрахунку за отриманим векселем.
3. Визначити фінансовий результат від реалізації готової продукції.

Завдання 8.9. Агрохолдинг "Авангард" (платник податку на прибуток і ПДВ) реалізувало готову продукцію покупцю на суму 60 000 грн, у т. ч. ПДВ – 10 000 грн. Фактична собівартість готової продукції становить 33 540 грн. На суму заборгованості від покупця отриманий простий відсотковий вексель на рік за ставкою 20 % річних. Після закінчення строку заборгованості вексель і нараховані відсотки були сплачені векселедавцем.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з реалізації готової продукції на рахунках бухгалтерського обліку агрохолдинг "Авангард".
2. Відобразити господарські операції з розрахунку за отриманим відсотковим векселем.
3. Визначити фінансовий результат від реалізації готової продукції.

Завдання 8.10. ПАТ "Органік" (платник податку на прибуток і ПДВ), на умовах передплати, реалізувало готову продукцію покупцю на суму 60 000 грн, у т. ч. ПДВ – 10 000 грн. Фактична собівартість готової продукції становить 40 000 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з реалізації готової продукції на рахунках бухгалтерського обліку ПАТ "КРОН".
2. Визначити фінансовий результат від реалізації готової продукції.

Завдання 8.11. ТОВ "Незабудка" (платник податку на прибуток і ПДВ) 08.03.20__ р. відвантажило ТОВ "Радість" 50 кухонних комбайнів загальною вартістю 120 000 грн (у т. ч. ПДВ – 20 000 грн). Загальна собівартість кухонних комбайнів – 65 000 грн.

ТОВ "Радість" мало оплатити за придбані товари не пізніше 15.03.20__ р., однак оплату не здійснило.

ТОВ "Незабудка" не проводило заходів зі стягнення заборгованості з боржника. 16.03.20__ р. спливає строк позовної давності за цією заборгованістю (3 роки). Покупець так і не погасив заборгованості.

На дату списання заборгованості резерв сумнівних боргів ТОВ "Незабудка" становив 90 000 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку ТОВ "Незабудка".

Нагадаємо! Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої є впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності

Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої є невпевненість її погашення боржником

Зверніть увагу! У Плані рахунків передбачено рахунок бухгалтерського обліку **38** "Резерв сумнівних боргів". За кредитом рахунка **38** відображається створення резерву в кореспонденції з рахунками обліку витрат, за дебету – списання сумнівної заборгованості в кореспонденції з рахунками обліку дебіторської заборгованості чи зменшення нарахованих резервів у кореспонденції з рахунком обліку доходів.

Списання безнадійної дебіторської заборгованості відбувається в такий спосіб:

якщо сума резерву дозволяє повністю списати безнадійну дебіторську заборгованість – **Дт 38** "Резерв сумнівних боргів", **Кт 36** "Розрахунки з покупцями і замовниками", **37** "Розрахунки з різними дебіторами";

за недостатності суми резерву (на суму такої нестачі) – **Дт 944** "Сумнівні та безнадійні борги" **Кт 36** "Розрахунки з покупцями і замовниками", **37** "Розрахунки з різними дебіторами".

Завдання 8.12. ВАТ "Маріупольський термічний завод" (платник податку на прибуток і ПДВ) здійснив передплату спеціалізованого періодичного видання "Все про бухгалтерський облік", видавництву (платник податку на прибуток і ПДВ). Вартість спеціалізованого періодичного видання становить 4 040 грн за рік. Оплата була здійснена 28.12.20__ р. з поточного рахунку. Примірник газети "Все про бухгалтерський облік" Нікопольський завод нержавіючих труб отримує першого числа кожного місяця починаючи з 01.01.20__ р.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з передплати спеціалізованого періодичного видання на рахунках бухгалтерського обліку ВАТ "Маріупольський термічний завод".

2. Відобразити отримання послуг за три місяця на рахунках бухгалтерського ВАТ "Маріупольський термічний завод".

Зверніть увагу! На підставі пп. 197.1.25 ПКУ звільняються від обкладення ПДВ операції з постачання (передплати) періодичних видань друкованих засобів масової інформації та доставки таких періодичних видань друкованих засобів масової інформації на митній території України.

Завдання 8.13. ТОВ "Інтерпайп" (платник податку на прибуток і ПДВ) здійснило передплату спеціалізованого електронного видання, яке було оформлене як "Електронно-інформаційні послуги з питань ведення господарської діяльності підприємства" розповсюдженню електронного періодичного видання "Інтерактивна бухгалтерія" (платник податку на прибуток і ПДВ). Вартість електронного видання становить 3 600 грн за рік. Оплата буда здійснена 29.12.20__ р. з поточного рахунку. Електронно-інформаційні послуги ТОВ "Інтерпайп" отримує першого числа кожного місяця, починаючи з 01.01.20__ р.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з передплати електронного видання на рахунках бухгалтерського обліку ТОВ "Інтерпайп".

2. Відобразити отримання послуг за три місяці на рахунках бухгалтерського ТОВ "Інтерпайп".

Зверніть увагу! Оскільки електронна періодика зазвичай оформляється як інформаційна послуга, для неї рахунок 39 не підходить. Інформаційні послуги слід обліковувати як послугу.

Тема 9. Облік фінансових інвестицій

Фінансові інвестиції поділяються на:

довгострокові фінансові інвестиції;

поточні фінансові інвестиції;

еквіваленти грошових коштів.

Довгострокові фінансові інвестиції – це фінансові інвестиції на період більше одного року, а також усі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані у будь-який момент.

Поточні фінансові інвестиції – це інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані у будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів).

Еквіваленти грошових коштів – це короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни їхньої вартості.

Залежно від рівня впливу інвестора на інвестоване підприємство інвестиції поділяються на:

інвестиції в асоційовані підприємства – інвестиції у підприємство, в якому інвестору належить блокувальний (більше 25 %) пакет акцій (голосів) і яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора;

інвестиції в дочірні підприємства – інвестиції в підприємства, які перебувають під контролем материнського (холдингового) підприємства. Контроль – вирішальний вплив на фінансову, господарську та комерційну політику підприємства з метою одержання вигоди від його діяльності;

інвестиції в спільну діяльність – інвестиції для ведення господарської діяльності зі створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними.

Завдання 9.1. Класифікація фінансових інвестицій. Підприємство "Енерджигруп" має на 31 грудня 20__ року цінні папери (табл. 32).

Таблиця 32

**Інвестиційний портфель підприємства "Енерджигруп"
станом на 31.12.20__ р.**

Фінансова інвестиція	Стаття балансу	Субрахунок Плану рахунків	Оцінка на дату балансу
1	2	3	4
Облігації, погашення яких заплановано через рік з виплатою відсотків			
Акція, строк погашення якої 3 місяці			
30 % акцій підприємства "Сокіл"			
Депозитні сертифікати під відсотки строком на 1 рік і 6 місяців			

1	2	3	4
Облігації державного займу строком на два роки			
Облігації, погашення яких відбудеться через 4 роки			
Акції, які вільно котуються на ринку (менше 5 % участі, непов'язана сторона) з метою перепродажу			
Частка (15 %) у статутному капіталі підприємства, яке є пов'язаною стороною			
Частка (10 %) у статутному капіталі підприємства, яке не є пов'язаною стороною			
Частка (80 %) у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю			

Методичні рекомендації

Необхідно: прокласифікувати інвестиційний портфель підприємства в табл. 33. згідно з П(с)БО 12 "Фінансові інвестиції" та Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств й організацій.

Таблиця 33

Методи обліку фінансових інвестицій

Види фінансових інвестицій	Метод обліку
Довгострокові фінансові інвестиції в асоційовані, дочірні, у спільну діяльність (із створенням юридичної особи)	За методом участі в капіталі інших підприємств
Фінансові інвестиції (крім інвестицій, що утримуються підприємством до їхнього погашення або обліковуються за методом участі в капіталі)	За справедливою вартістю
Фінансові інвестиції, що утримуються підприємством до їхнього погашення	За амортизованою собівартістю

Для обліку фінансових інвестицій призначено рахунки, наведені в табл. 34.

Здебільшого до еквівалентів грошових коштів відносять поточні інвестиції, початковий строк погашення яких не перевищує 3 місяці та відносно яких існує впевненість у тому, що вони не зменшать свою вартість протягом періоду чинності.

Рахунки для обліку фінансових інвестицій

Види фінансових інвестицій		Назва рядка в балансі
Рахунок 35 "Поточні фінансові інвестиції"		
351 "Еквіваленти грошових коштів"	Короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни їхньої вартості	1165 "Гроші та їх еквіваленти"
352 "Інші поточні фінансові інвестиції"	Інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані у будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів)	1160 "Поточні фінансові інвестиції"
Рахунок 14 "Довгострокові фінансові інвестиції"		
141 "Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі"	Застосовується здебільшого для фінансових інвестицій в асоційовані, дочірні підприємства і в спільну діяльність з утворенням юридичної особи. Такі підприємства відносяться до пов'язаних сторін	1030 "Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств"
142 "Інші інвестиції пов'язаним сторонам"	Під іншими довгостроковими інвестиціями пов'язаним сторонам розуміють інвестиції, облік яких ведеться не за методом участі в капіталі	1035 "Довгострокові фінансові інвестиції: інші фінансові інвестиції"
143 "Інвестиції непов'язаним сторонам"	Всі інші інвестиції: облігації державної позики, депозитні сертифікати	

До кожної з вищенаведених категорій фінансових інвестицій можуть належати інвестиції у цінні папери, які є інструментами капіталу (акції, паї, майнові права), боргові інструменти та окремий вид – похідні інструменти, правила обліку яких регулюються П(С)БО 13 "Фінансові інструменти".

Крім того, кожен з видів залежно від мети (наміру) інвестора може бути кваліфікований як придбаний з метою перепродажу та такий, що утримується до погашення (боргові інструменти) або безстроково (інструменти капіталу). Інвестиції придбані з метою перепродажу, які у будь-який момент можуть бути реалізовані, слід кваліфікувати як поточні, навіть якщо за своєю первісною природою вони є довгостроковими.

Завдання 9.2. Визначення суми амортизації дисконту, премії та амортизованої собівартості фінансових інвестицій за методом ефективної

ставки відсотка. 2 січня 2018 року підприємство "СКДМ" придбало облігації номінальною вартістю 1 200 000 грн з річною фіксованою ставкою 13 % з метою їхнього утримання до погашення. Ціна придбання – 970 000 грн. Облігації були випущені строком на чотири роки. Виплата відсотка здійснюється щорічно в кінці року.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Визначити ефективну ставку відсотка.

Амортизована собівартість фінансових інвестицій (АСФІ) – собівартість фінансових інвестицій з урахуванням їхнього часткового списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Отже, амортизована собівартість визначається шляхом коригування первісної вартості на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Дисконт (премія) виникають у разі відхилення ринкової вартості облігації від номіналу. Якщо інвестор сплачує більше номіналу, вважається, що боргові зобов'язання придбані з премією, якщо менше – з дисконтом.

Дисконт і премія амортизуються інвестором протягом періоду з дати придбання до дати погашення за ефективною ставкою відсотка, визначити яку можна за формулою:

$$ECB = \frac{PCB+ - PCД(PCП)}{PBO+HBO : 2}, \quad (9.1)$$

де ECB – ефективна ставка відсотка;

PCB – річна сума відсотка (номінал, помножений на відсоткову ставку);

PCД, PCП – річна сума дисконту, річна сума премії. Ці показники визначаються шляхом ділення загальної суми дисконту (премії) на кількість років позики;

PBO – ринкова вартість облігацій;

HBO – номінальна вартість облігацій.

2. Розрахувати амортизацію дисконту за інвестиціями в облігації (табл. 35).

Порядок розрахунку амортизації дисконту та премії за інвестиціями в облігації розглянуто у Додатку 1 до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 "Фінансові інвестиції" (додаток Д).

Розрахунок амортизації дисконту за інвестиціями в облігації

Дата	Номінальна сума відсотка, грн	Сума відсотка за ефективною ставкою, грн	Сума амортизації дисконту, грн (гр. 3 – гр. 2)	Амортизована собівартість інвестиції, грн
02.01.2018 р.				
31.12.2019 р.				
31.12.2020 р.				
31.12.2021 р.				
31.12.2022 р.				
Підсумок				X

Сума відсотка за ефективною ставкою визначається як добуток вартості інвестицій на попередню дату та ефективної ставки відсотка.

Амортизована собівартість інвестиції визначається додаванням вартості інвестицій на попередню дату та суми амортизації дисконту за звітний період.

3. Відобразити в обліку облігації, придбані з дисконтом (табл. 36).

Відображення в обліку облігацій, придбаних з дисконтом

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	02.01.2018 р. Зарахування придбаних облігацій до складу фінансових інвестицій за ціною придбання			
2	31.12.2019 р. Нарахування відсоткового доходу до отримання			
3	Амортизація дисконту			
4	Отримання відсотків за облігацією			
5	31.12.2020 р. Нарахування відсоткового доходу до отримання			
6	Амортизація дисконту			
7	Отримання відсотків за облігацією			
8	31.12.2021 р. Нарахування відсоткового доходу до отримання			
9	Амортизація дисконту			
10	Отримання відсотків за облігацією			
11	31.12.2022 р. Нарахування відсоткового доходу до отримання			
12	Амортизація дисконту			
13	Отримання відсотків за облігацією			
14	Повернення номінальної суми облігації			

Завдання 9.3. Визначення суми амортизації премії та амортизованої собівартості фінансових інвестицій за методом ефективної ставки відсотка. 2 січня 2018 року підприємство "СК СТС" придбало облігації номінальною вартістю 200 000 грн з річною фіксованою ставкою 14 % з метою утримання до погашення. Ціна придбання – 220 000 грн. Облігації були випущені строком на три роки. Виплата відсотка здійснюється щорічно в кінці року.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Визначити ефективну ставку відсотка за формулою 9.1.
2. Розрахувати амортизацію премії за інвестиціями в облігації (табл. 37).

Таблиця 37

Розрахунок амортизації премії за інвестиціями в облігації

Дата	Номінальна сума відсотка, грн	Сума відсотка за ефективною ставкою, грн	Сума амортизації дисконту, грн. (гр. 3 - гр. 2)	Амортизована собівартість інвестиції, грн
01.01.2018 р.				
31.12.2019 р.				
31.12.2020 р.				
31.12.2021 р.				
Підсумок				X

Сума відсотка за ефективною ставкою визначається як добуток вартості інвестицій на попередню дату та ефективної ставки відсотка.

Амортизована собівартість інвестиції визначається як різниця між вартістю інвестицій на попередню дату та сумою амортизації премії за звітний період.

Метод ефективної ставки процента застосовується для оцінювання фінансових вкладень з фіксованою ставкою дохідності (облігації, привілейовані акції, депозитні сертифікати тощо).

Різниця між собівартістю та вартістю погашення фінансових інвестицій (дисконт або премія при придбанні) амортизується інвестором протягом періоду з дати придбання до дати їхнього погашення за методом ефективної ставки відсотка.

3. Відобразити в обліку облігації, придбані з премією (табл. 38).

Таблиця 38

Відображення в обліку облігацій, придбаних з премією

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	02.01.2018 р. Зарахування придбаних облігацій до складу фінансових інвестицій за ціною придбання			
2	31.12.2019 р. Нарахування відсотків до отримання, зменшених на суму амортизації премії (гр. 3 табл. 37)			
3	Амортизація премії			
4	Отримання відсотків за облігацією			
5	31.12.2020 р. Нарахування відсотків до отримання (гр. 3 табл. 37)			
6	Амортизація премії			
7	Отримання відсотків за облігацією			
8	31.12.2021 р. Нарахування відсотків до отримання (гр. 3 табл. 37)			
9	Амортизація премії			
10	Отримання відсотків за облігацією			
11	Повернення номінальної суми облігації			

Завдання 9.4. Облік фінансових інвестицій за методом участі в капіталі. Підприємство "Букет" 2 січня 2017 року придбало частку в розмірі 35 % у власному капіталі підприємства "Квітка" за 120 000 грн.

За результатами діяльності підприємства "Квітка" у 2017 році отримана така інформація (табл. 39).

Таблиця 39

Результати діяльності підприємства "Квітка" за 2017 рік

Власний капітал	На 01.01.2001 р.	На 31.12.2001 р.
Зареєстрований капітал	400	400
Капітал у дооцінках	90	140
Резервний капітал	25	25
Нерозподілений прибуток	300	420
Усього за розділом I	925	1 075

Крім того, є така додаткова інформація щодо змін, які відбулись за статтями власного капіталу підприємства "Квітка":

1) капітал у дооцінках підприємства "Квітка" зріс за рахунок безоплатно отриманих необоротних активів у сумі 50 000 грн;

2) чистий прибуток підприємства "Квітка" за 2017 рік становив 120 000 грн;

3) за результатами діяльності підприємства "Квітка" у 2017 рік зборами акціонерів були оголошені дивіденди до виплати в сумі 30 000 грн;

4) у складі нерозподіленого прибутку на 31.12.2017 р. є прибуток від реалізації товарів підприємством "Квітка" підприємству "Букет" у сумі 7 000 грн;

5) товари, придбані підприємством "Букет" у його асоційованого підприємства "Квітка" не були реалізовані у 2017 році.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити в обліку (табл. 40) придбання (02.01.2017 р.) частки у зареєстрованому капіталі.

Таблиця 40

Відображення в обліку інвестицій методом участі в капіталі

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Придбання частки у зареєстрованому капіталі 02.01.2017 р.			
2	Відображення частки підприємства "Букет" у чистому прибутку підприємства "Квітка"			
3	Відображення підприємством "Букет" збільшення балансової вартості інвестиції в сумі інших змін у власному капіталі підприємства "Квітка"			
4	Відображення частки підприємства "Букет" в дивідендах, оголошених підприємством "Квітка"			
5	Отримання дивідендів на поточний рахунок підприємства "Букет"			

Підприємство "Квітка" – це асоційоване підприємство щодо підприємства "Букет", оскільки частка участі інвестора вища 25 %, але менша

50 %. Для обліку таких інвестицій використовується метод обліку участі в капіталі (додаток Е).

2. Відобразити частку підприємства "Букет" у чистому прибутку підприємства "Квітка".

Операція з купівлі-продажу товарів, що відбулась між підприємством "Букет" і підприємством "Квітка" має бути врахована під час відображення частки підприємства "Букет" у чистому прибутку підприємства "Квітка". Прибуток підприємства "Квітка" в сумі 7 000 грн від цієї операції може бути визнаний інвестором тільки тоді, коли ці товари будуть перепродані іншим особам.

3. Відображення підприємством "Букет" збільшення балансової вартості інвестиції в сумі інших змін у власному капіталі підприємства "Квітка".

4. Отримання дивідендів на поточний рахунок підприємства "Букет".

5. Розрахувати балансову вартість інвестиції на 31.12.2017 р.

Тема 10. Облік власного капіталу

Статутний капітал – це зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства.

Вкладами учасників можуть бути: грошові кошти, в т. ч. в іноземній валюті; будівлі, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності; цінні папери; права користування землею, водою, будинками, устаткуванням й інші майнові права.

Вклади, відмінні від коштів, мають бути оцінені в грошовому вираженні. Порядок їхнього оцінювання визначається в установчих документах.

Статутний капітал підприємств може бути змінений з урахуванням таких вимог: збільшення статутного капіталу – тільки після внесення повністю всіма учасниками своїх вкладів (оплати акцій), крім випадків, передбачених законодавством; зменшення статутного капіталу – тільки за відсутності заперечень кредиторів.

Рішення про зміну розміру статутного капіталу приймає власник і вступає в силу з дня внесення цих змін до державного реєстру.

Завдання 10.1. Відображення операцій з формування статутного капіталу. На 1 січня 2017 року нерозподілений прибуток підприємства ТОВ "Мрія" становив 500 000 грн. Доходи підприємства в 2017 році

становили 3 500 000 грн, витрати – 2 800 000 грн. Виплачено дивіденди в розмірі 500 000 грн, спрямовано в резервний капітал 5 % чистого прибутку.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити в обліку операції з формування статутного капіталу за результатами діяльності ТОВ "Мрія" у 2017 році (табл. 41).
2. Розрахувати суму нерозподіленого прибутку на 1 січня 2018 року.

Таблиця 41

Відображення операцій по формуванню статутного капіталу

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Відображено доходи підприємства			
2	Відображено витрати підприємства			
3	Визначено суму податку з бухгалтерського прибутку			
4	Відбито суму чистого прибутку за 2002 рік			
5	Спрямовано в резервний капітал			
6	Відображено нарахування дивідендів			
7	Закрито сальдо субрахунку 443 за підсумками року			

Завдання 10.2. Формування статутного капіталу у товаристві з обмеженою відповідальністю. За рішенням загальних зборів засновників створено ТОВ "Перемога". Основний вид діяльності – оптова торгівля продуктами харчування. Статутний капітал створеного підприємства – 80 000 грн. Учасниками внесено в погашення своєї заборгованості в статутний капітал такі активи:

- Івановим І. П. – обладнання за справедливою вартістю 50 000 грн;
- Шевченко О. В. – грошові кошти на поточний рахунок – 12 500 грн;
- Свіридов Д. В. – товари на суму 7 500 грн.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.
2. Результати розрахунків оформити у табл. 42.

Журнал господарських операцій ТОВ "Факел"

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Відображено статутний капітал відповідно до установчих документів			
2	Відображено внески учасниками до статутного капіталу коштами в касу або на поточний рахунок			
3	Відображено внески учасників у вигляді запасів			
4	Відображено внески учасників необоротними активами			

Тема 11. Облік зобов'язань

Принципи формування в обліку інформації про зобов'язання та вимоги до розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначені П(С)БО 11 "Зобов'язання".

Згідно з П(С)БО 11 *зобов'язання* – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується в майбутньому, призведе до зменшення ресурсів підприємства, які становлять економічні вигоди.

Зобов'язання (кредиторська заборгованість) потребує його погашення, якщо не минув строк його позовної давності. Строк позовної давності зобов'язань триває три роки. Погашення зобов'язань може здійснюватися в матеріальній і нематеріальній формах. У результаті погашення кредиторської заборгованості зменшуються активи, що є потенціалом економічних вигід.

Зобов'язання визнаються та відбиваються в обліку й звітності у разі дотримання умов: воно стало результатом здійснених операцій або подій; його погашення призведе до зменшення ресурсів, від яких підприємство очікує одержати економічні вигоди; підприємство може вірогідно визначити його оцінку.

Для цілей обліку зобов'язання підприємства за термінами погашення класифікуються на довго- та короткострокові.

Для обліку зобов'язань підприємства призначено такі рахунки: 50 "Довгострокові позики"; 51 "Довгострокові векселі видані"; 52 "Довгострокові зобов'язання за облігаціями"; 53 "Довгострокові зобов'язання з оренди"; 54 "Відстрочені податкові зобов'язання"; 55 "Інші довгострокові

зобов'язання"; 60 "Короткострокові позики"; 61 "Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями"; 62 "Короткострокові векселі видані"; 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"; 64 "Розрахунки за податками й платежами"; 65 "Розрахунки за страхуванням"; 66 "Розрахунки за виплатами працівникам"; 67 "Розрахунки з учасниками"; 68 "Розрахунки за іншими операціями".

Завдання 11.1. Підприємство "Альфа" (платник ПДВ) відповідно до умов договору купівлі-продажу одержало від постачальника ПАТ "Зірка" (платника ПДВ) матеріали на суму 120 000 грн (у т. ч. ПДВ). Від підприємства "Супутник" (платника ПДВ) отримано паливо на суму 42 000 грн (у т. ч. ПДВ). Оплата за отримані матеріали та паливо була перерахована з поточного рахунку.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити господарські операції з придбання запасів на рахунках бухгалтерського обліку підприємства "Альфа".

Завдання 11.2. ТОВ "Світ" (платник ПДВ) відповідно до договору купівлі-продажу на умовах передоплати оплатило постачальнику вартість матеріалів у сумі 144 000 грн, у т. ч. ПДВ. Під час одержання матеріалів від постачальника виявлена нестача на суму 24 000 грн. ТОВ "Світ" виставило претензію постачальнику. Постачальник претензію задовольнив і здійснив допостачання матеріалів.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Відобразити господарські операції з придбання матеріалів на рахунках бухгалтерського обліку.
2. Відобразити нестачу на рахунках бухгалтерського обліку ТОВ "Світ".

Завдання 11.3. ТОВ "Луч" 1 лютого 20__ року на поточний рахунок отримало довгостроковий кредит банку "Приватбанк" у сумі 200 000 грн на 2 роки за умов 25 % річних. Погашення кредиту проводилось рівними частинами з нарахуванням відсотків на залишок суми.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Розрахувати суму відсотків за кредитом.
2. Відобразити здійснені господарські операції в обліку ТОВ "Луч".

Завдання 11.4. Підприємство "Крос" придбало запасні частини на суму 90 000 грн (у т. ч. ПДВ). На суму заборгованості постачальнику за запасні частини був виписаний простий вексель, строк погашення якого – 6 місяців. Через 6 місяців кошти в погашення заборгованості за векселем були перераховані з поточного рахунку підприємства.

Методичні рекомендації

Необхідно відобразити господарські операції в обліку підприємства "Крос".

Тема 12. Облік праці, її оплати та соціального страхування персоналу

Побудова обліку праці та її оплати на підприємстві залежить від багатьох факторів: структури підприємства (наявність цехів, дільниць, структурних підрозділів); чисельності працівників і їхнього якісного складу (категорії, професії); режиму роботи підприємства (одно-, дво- або тризмінний робочий день, тривалість робочого тижня); застосування форм і систем оплати праці (відрядна, погодинна, змішана); термінів виплати заробітної плати, а також основних завдань, які має забезпечити системний бухгалтерський облік розрахунків з оплати праці.

Завдання 12.1. Складання таблицю обліку використання робочого часу. За даними табл. 43 заповнити таблицю обліку використання робочого часу підприємства ТОВ "Флора" за жовтень поточного року.

Таблиця 43

Вихідні дані про працівників ТОВ "Флора"

№ п/п	Табельний номер	П. І. Б.	Назва посади	Відпрацьований час	Оклад, тарифна ставка, грн
1	2	3	4	5	6
1	045	Дмітренко А. В.	директор	Повний робочий місяць	10 000
2	043	Матяш Е. О.	Головний бухгалтер	У період з 21.10 до кінця місяця була в тарифній відпустці	7 000
3	020	Возний В. В.	токаря	Повний робочий місяць	8 000

1	2	3	4	5	6
4	018	Боровик М. А.	слюсар	У період з 07.10.20__ р. по 15.10.20__ р. перебував на лікарняному, потім з 25.10 пішов у відпустку за свій рахунок	5 000
5	010	Шкуропат В. П.	менеджер	Відповідно до Наказу по підприємству № 5-К у період з 14.10.20__ р. по 16.10.20__ р. була у відрядженні, з 28.10.20__ р. пішла у відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами	4 200
6	011	Десятков М. Г.	комірник	З початку місяця до 15.10 перебував у відпустці у зв'язку з навчанням у ВНЗ, а 16.04.20__ р. не з'явився на робоче місце без поважної причини	4 500
7	017	Андрієнко І. І.	водій І класу	Відрядження з 05.10 по 07.10	3 800

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Інформацію про працівників з табл. 43 перенести у бланк таблицю обліку використання робочого часу підприємства (додаток Ж).

2. Вказати в таблиці відпрацьований час. Табелі обліку робочого часу є підставою для нарахування працівникам заробітної плати, допомоги по тимчасовій непрацездатності, сум за період щорічних відпусток, інших виплат. Для відображення використаного робочого часу за кожен день у таблиці відведено два рядки:

верхній – для запису кількості відпрацьованих або невідпрацьованих годин за відповідними видами витрат робочого часу;

нижній – для відмітки умовних позначень видів витрат робочого часу (надурочний, нічні години, робота у вихідні та святкові дні, відпустки, тимчасова непрацездатність, прогули, простої тощо).

У таблиці фіксують скорочений робочий час (наприклад, у передсвятковий день) і запізнення співробітників.

Записи всіх видів витрат робочого часу в таблиць рекомендується робити за допомогою спеціальних умовних позначень (букв і цифр).

У нашому прикладі ми будемо цифрами позначати кількість фактично відпрацьованих годин, а прочерками – вихідні дні.

Інші літерні умовні позначення в таблиці мають такий зміст:

В – тарифна відпустка;

ВД – відрядження;

ТН – тимчасова непрацездатність;

ВП – відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами;

ВН – відпустка у зв'язку з навчанням;

НА – відпустка без збереження заробітної плати;

ПР – невихід на роботу без поважної причини.

У полях навпроти вихідних днів, а також святкових і неробочих (ст. 73 КЗпП) можна поставити прочерк або залишити їх незаповненими.

Графіком роботи ТОВ "Флора" передбачено однакову тривалість добової роботи (5 днів на тиждень по 8 годин).

Дні перебування працівника у відрядженні прирівнюються до звичайного дня роботи за графіком (восьмигодинним). У результаті робочі дні, на які припадало відрядження, обліковуються як звичайні робочі дні, а вихідні дні – як неробочі. У цьому випадку день відрядження в таблиці відображають записами:

що припадає на робочий: у верхньому рядку – "8", у нижньому – "ВД";

що припадає на вихідний день: у верхньому рядку – "X" або прочерк, у нижньому – "ВД".

3. Провести розрахунок заробітної плати за фактично відпрацьований час за кожним працівником.

Завдання 12.2. Складання розрахунків нарахованої заробітної плати, допомоги з тимчасової втрати працездатності та сум оплати за дні відпустки. Використовуючи таблиць обліку робочого часу, скласти розрахунки заробітної плати працівників ТОВ "Флора" на підставі таких даних (табл. 44 – 46).

Таблица 44

Дані для нарахування заробітної плати працівників за жовтень поточного року

№ п/п	П. І. Б.	Оклад, грн	Пільга
1	2	3	4
1	Дмитренко А. В.	10 000	–
2	Матяш Е. О.	7 000	–

1	2	3	4
3	Возний В. В.	8 000	–
4	Боровик М. А.	5 000	–
5	Шкуропат В. П.	4 200	3 дитини
6	Десятков М. Г.	4 500	–
7	Андрієнко І. І.	3 800	2 дитини

Таблиця 45

Дані для нарахування допомоги з тимчасової втрати працездатності

№ п/п	П. І. Б.	Заробітна плата, з якої сплачувалися страхові внески, нарахована за розрахунковий період	Кількість календарних днів зайнятості в розрахунковому періоді	Стаж роботи, років
1	Боровик М. А.	60 000	365	12

Таблиця 46

Дані для нарахування суми оплати за дні відпустки

№ п/п	П. І. Б.	Тривалість відпустки, днів	Сумарний заробіток за розрахунковий період	Кількість календарних днів розрахункового періоду
1	Матяш Е. О	24	84 000	355

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Зробити розрахунок нарахованої заробітної плати за відпрацьований час для кожного працівника на підставі даних таблицю обліку використання робочого часу з завдання 12.1.

2. Скласти розрахунок допомоги з тимчасової втрати працездатності.

Для розрахунку страхових виплат і оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця відповідно до Порядку № 1266 використовується показник середньоденної заробітної плати. Згідно з п. 3 цього Порядку, цей показник "обчислюється шляхом ділення

нарахованої за розрахунковий період (12 календарних місяців) заробітної плати ... на яку нарахований єдиний внесок ... на кількість календарних днів зайнятості у розрахунковому періоді без урахування календарних днів, не відпрацьованих з поважних причин – тимчасова непрацездатність, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та шестирічного віку за медичним висновком, відпустка без збереження заробітної плати".

Згідно з абзацом першого п. 2 Порядку № 1266 "сума страхових виплат застрахованій особі та оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця обчислюється шляхом множення суми денної виплати, розмір якої встановлюється у відсотках середньоденної заробітної плати залежно від страхового стажу, на кількість календарних днів, що підлягають оплаті".

3. Скласти розрахунок суми оплати за дні відпустки.

Згідно з п. 7 Порядку № 100 відпускні розраховуються шляхом ділення сумарного заробітку за розрахунковий період на кількість календарних днів розрахункового періоду. Одержаний результат перемножується на число календарних днів відпустки. У вигляді формули це можна подати так:

$$B = 3П_{\text{ср}} \times K_{\text{кд}} \quad (12.1)$$

де B – сума відпускних;

$3П_{\text{ср}}$ – середньоденна заробітна плата за розрахунковий період;

$K_{\text{кд}}$ – кількість календарних днів, що припадають на час відпустки.

Загальну формулу розрахунку середньої заробітної плати в цілях розрахунку відпускних можна подати в такому вигляді:

$$3П_{\text{ср}} = \frac{3П_{\text{зп}}}{K_{\text{дп}}}, \quad (12.2)$$

де $3П_{\text{зп}}$ – загальна сума заробітної плати за розрахунковий період;

$K_{\text{дп}}$ – кількість календарних днів у розрахунковому періоді.

Згідно з п. 2 Порядку № 100 час, протягом якого працівники згідно з чинним законодавством або з інших поважних причин не працювали і за ними не зберігався заробіток або зберігався частково, вилучається з розрахункового періоду. Це можуть бути, наприклад, такі дні: святкові; неробочі; час простою підприємства; відпустка без збереження заробітної плати; інші.

4. Використовуючи дані розрахунків для кожного працівника, здійснити записи до розрахунково-платіжної відомості працівника (Форма № П-6) за жовтень поточного року.

5. Використовуючи розрахунково-платіжні відомості всіх працівників, скласти зведену розрахунково-платіжну відомість (Форма № П-7) за жовтень поточного року.

Тема 13. Облік витрат діяльності підприємства

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємств усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ) та її розкриття у фінансовій звітності регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". Згідно з П(С)БО 16 витрати становлять зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Завдання 13.1. Класифікація витрат та їхнє відображення в обліку.

Підприємство виробляє один вид продукції та має кілька виробничих ділянок.

У звітному періоді було виготовлено 2 300 одиниць продукції. Відомо, що у звітному періоді було здійснено такі витрати:

1) підприємство придбало і видало працівникам слюсарного цеху спецодяг (строк корисного використання – півроку) згідно зі встановленими нормами. Загальна вартість виданого зі складу спецодягу становить 4 600 грн;

2) витрати підприємства на оплату праці та перших п'яти днів тимчасової непрацездатності персоналу за звітний період становили:

персоналу, який безпосередньо зайнятий виробництвом продукції – 444 080 грн;

директору та головному бухгалтеру – 248 880 грн;

прибиральниці цеху – 46 848 грн;

торговим агентам – 6 000 грн;

3) підприємство відображає відрахування у фонди соціального страхування згідно з чинним законодавством;

4) використано сировини та матеріалів для виробництва продукції на суму 4 001 310 грн;

5) підприємство використовує основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи для виробничих цілей. Зокрема, у складі нематеріальних активів обліковується комп'ютерна програма, за допомогою якої здійснюється управління виробничими процесами. За звітний період загальна сума нарахованої амортизації становила 146 000 грн:

- основних засобів – на 121 500 грн;
- інших необоротних матеріальних активів – на 23 000 грн;
- нематеріальних активів на 1 500 грн;

6) підприємство здійснює реалізацію пестицидів і безкоштовно видає своїм працівникам у зв'язку зі шкідливими умовами праці молоко за встановленими нормами – 0,5 л за зміну. Додатково згідно з колективним договором працівникам надається по 0,5 л кефіру за зміну. За звітний період підприємством було списано вартість молока, виданого працівникам на 5 500 грн, і списано вартість кефіру, виданого працівникам на 7 000 грн;

7) згідно з висновком санепідемстанції вода в системі водопостачання підприємства не відповідає встановленим нормам для питної води. У зв'язку з цим колективним договором підприємства передбачено забезпечення працівників екологічно чистою питною водою. У звітному році підприємством було списано питну воду, яку використано:

- працівниками виробничого цеху – на 400 грн;
- адміністративними працівниками – на 100 грн;

8) витрати на оренду адміністративного приміщення становили 22 500 грн;

9) витрати підприємства на послуги зв'язку (телефон, факс, Інтернет) становили 6 200 грн;

10) витрати підприємства загальновиробничого призначення на комунальні послуги (опалення, освітлення, водовідведення та водопостачання, електроенергія) – 404 380 грн;

11) витрати на рекламу продукції – 1 200 грн;

12) на загальне управління виробничими процесами та забезпечення роботи виробничих ділянок підприємство здійснює загальновиробничі витрати. За звітний період 70 % таких витрат входять до складу собівартості продукції, а решта відносяться до складу витрат звітного періоду.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Класифікувати витрати підприємства у табл. 47.

Витрати підприємства за звітний період

Витрати	Сума, грн	Витрати, які входять у собівартість продукції	Витрати, які не входять у собівартість продукції
Прямі витрати виробництва			
Загальновиробничі витрати			
змінні (70 %)			
постійні (30 %)			
Адміністративні витрати			
Витрат на збут			
Разом			

2. Скласти журнал господарських операцій з відображення витрат та списання їх на фінансовий результат.

3. Визначити собівартість одиниці продукції

Тема 14. Облік доходів і фінансових результатів

Згідно з П (С) БО 15 "Доходи" – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до збільшення власного капіталу (крім збільшення капіталу за рахунок внесків власників).

Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, які зумовлюють зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.

Критерії визнання доходу застосовуються окремо до кожної операції. Однак ці критерії необхідно застосовувати до окремих елементів однієї операції або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає з суті такої господарської операції (операцій).

Завдання 14.1. Підприємство реалізує готову продукцію (виготовлену за умовою завдання 13.1) покупцям. Відомо, що ціна одиниці продукції (з ПДВ) на 45 % більше від її собівартості. Обсяг реалізації 2 000 одиниць продукції.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Скласти господарські операції з реалізації продукції (табл. 48).
2. Визначити фінансовий результат від реалізації продукції.

Таблиця 48

Журнал господарських операцій підприємства за звітний місяць

№ п/п	Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
1	Готова продукція з цеху здана на склад за фактичної виробничою собівартістю			
2	Готова продукція відвантажена покупцям за продажною вартістю, у т. ч. ПДВ			
3	Відображена сума ПДВ			
4	Виробнича собівартість готової продукції списана на собівартість реалізації			
5	Собівартість реалізації списана на фін. результат			
6	Списано дохід від реалізації готової продукції на результати діяльності			
7	Списано витрати діяльності:			
8	загальновиробничі витрати (перемінні)			
9	адміністративні			
10	витрати на збут			
11	Отримані на поточний рахунок кошти від покупців за продукцію			
12	Визначено фінансовий результат від основної діяльності заводу			

Тема 15. Фінансова звітність

Методологічні засади складання фінансової звітності підприємств регламентовано НП(с)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", яке визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання та розкриття її елементів.

Бухгалтерська (фінансова) звітність – звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів.

Фінансова звітність складається з:

балансу (звіту про фінансовий стан) – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал; звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) – звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід;

звіту про власний капітал – звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду;

звіту про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;

приміток до фінансової звітності – сукупність показників і пояснень, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності.

Завдання 15.1 За даними завдання 14.1 скласти оборотну відомість, бухгалтерський баланс і звіт про фінансові результати.

Методичні рекомендації

Необхідно:

1. Скласти оборотну відомість (табл. 49) за звітний період, враховуючи такі залишки на рахунках (табл. 50).
2. Скласти бухгалтерський баланс за формою наведеною в додатку В.
3. Скласти звіт про фінансові результати за формою наведеною в додатку И.

Оборотна відомість

Рахунок	Сальдо на початок місяця		Обороти за місяць		Сальдо на кінець місяця	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит

Залишки на бухгалтерських рахунках на _____

Бухгалтерські рахунки	Сума, грн
10 Основні засоби	100 000
131 Знос основних засобів	10 000
20 Виробничі запаси	30 600
23 Виробництво	45 000
26 Готова продукція	25 000
30 Каса	8 000
31 Рахунки в банках	90 000
36 Розрахунки з покупцями та замовниками	35 000
37 Розрахунки з різними дебіторами	4 000
40 Статутний капітал	280 000
44 Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	10 000 (прибуток)
63 Розрахунки з постачальниками та підрядчиками	9 000
64 Розрахунки за податками і платежами	1 600
65 Розрахунки зі страхування	7 000
66 Розрахунки за виплатами працівникам	20 000

Рекомендована література

Основна

1. Бухгалтерский учет : учеб. пособ. / под. общей ред. канд. экон. наук, доцента П. С. Тютюнника. – Харьков : Изд. ХНЭУ, 2013. – 428 с.
2. Бухгалтерський облік в Україні. Від теорії до практики : у 2 т. / за ред. А. М. Коваленко. – Дніпропетровськ : ВКК "Баланс-Клуб", 2010. – Т. 1. – 656 с.
3. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" ВНЗ / за заг. ред. Ф. Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП "Рута", 2009. – 912 с.
4. Вещунова Н. Л. Основы бухгалтерского учета : учеб. пособ. / Н. Л. Вещунова, Н. В. Неелова. – 6 изд. – Ростов-на-Дону : ФЕНИКС, 2009. – 112 с.
5. Жадько К. С. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях : навч. посіб. для студ. ВНЗ / К. С. Жадько, В. В. Семенюта, Л. Ш. Олійник; Дніпропетровська державна фінансова академія. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 112 с.
6. Загородній А. Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики : підручник / А. Г. Загородній, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. – 2-ге вид., перер. і доп. – Київ : Знання, 2009. – 422 с.
7. Косміна Р. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік : навч. посіб. для студ. екон. спец. ВНЗ / Р. М. Косміна ; за ред. Ю. Д. Чацкіс. – Київ: Вища школа, 2008. – 255 с.
8. Писаревська Т. А. Інформаційні системи обліку та аудиту [Текст] : навч. посіб. / Т. А. Писаревська. – Київ : КНЕУ, 2004. – 369 с.
9. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50–51. – 381 с.
10. Терещенко Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку [Текст] : навч. посіб. / Л. О. Терещенко. – Київ : КНЕУ, 2005. – 187 с.
11. Шквір В. Д. Інформаційні системи і технології в обліку [Текст] : практикум / В. Д. Шквір, А. Г. Загородній, О. С. Височан. – Київ : Знання, 2006. – 429 с.

Додаткова

12. Білуха Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку / Ф. Ф. Білуха. – Житомир : ЖІТІ, 2011. – 692 с.

13. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник для студентів вузів / Ф. Ф. Бутинець. – 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир : ЖІТІ, 2013.– 640 с.

14. Бухгалтерський облік : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Н. В. Рассулова, І. О. Лукашова, Е. С. Гейєр та ін. ; Донецький національний ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк : [ДонНУЕТ], 2008. – 193 с.

15. Бухгалтерський облік у споживчій кооперації : навч. посіб. для студ. спец. "Облік і аудит" / В. О. Озеран, П. О. Куцик, М. Волошина та ін. ; Укоопспілка ; Львівська комерційна академія / за ред. В. О. Озеран. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2008. – 660 с.

16. Васюта-Беркут О. І. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. / О. І. Васюта, Г. Ф. Шепітко, Н. О. Ромашевська ; за ред .В. Б. Загожая. – Київ : МАУП, 2011.– 176 с.

17. Грабова Н. Н. Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях / Н. Н. Грабова, В. Н. Добровский. – Київ : А. С. К., 2011. – 624 с.

18. Завгородний В. П. Бухгалтерський учет в Україні : учеб. пособ. для студ. вузов / В. П. Завгородний. – 5 изд., доп. и перераб. – В. П. Завгородний. – Київ : Издательство "А. С. К.", 2013. – 847 с.

19. Кужельний М. В. Організація обліку : підручник / М. В. Кужельний, С. О. Левицька. – Київ : Центр навчальної літератури, 2010. – 352 с.

20. Кузнецова С. А. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / С. А. Кузнецова ; Таврійський державний агротехнологічний ун-т. – Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2008. – 230 с.

21. Лень В. С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика : навч. посіб. / В. С. Лень, В. В. Гливенко. – Київ : Центр навчальної літератури, 2008. – 608 с.

22. Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік : підручник для студ. ВНЗ спеціальності 6.050100 "Облік і аудит " / В. Ф. Максимова. – Одеса : ОНЕУ, 2012.– 670 с.

23. Маляревский Ю. Д. Финансовый учет : учеб.-метод. пособ. для самост. изучения дисциплины / Ю. Д. Маляревский, П. С. Тютюнник. – Харьков : Издательский дом "ИНЖЭК", 2013. – 288 с.
24. Мякота В. Собівартість продукції: від випуску до реалізації / В. Мякота. – Харків : Фактор, 2012.– 264 с.
25. Облікова політика : навч. посіб. / В. М. Савченко, О. В. Пальчук, Л. В. Саловска та ін. ; за ред. Г. М. Давидова. – Київ : Знання, 2010. – 479 с.
26. Онищенко Т. Альбом бухгалтерських проводок / Т. Онищенко, В. Мякота. – 8-е вид., перероб. і допов. – Харьков : Фактор, 2011. – 304 с.
27. Пальчук О. В. Маркетинг і бухгалтерський облік маркетингової діяльності : навч. посіб. для студ. ВНЗ / О. В. Пальчук, В. М. Савченко, Н. М. Тошина ; Кіровоградський ін-т регіонального управління та економіки. – Кіровоград : Поліум, 2008. – 228 с.
28. Рогозян Л. Є. Ревізія і контроль : навч. посіб. / Л. Є. Рогозян, В. В. Вахлакова. – Алчевськ : ДонДТУ, 2008. – 209 с.
29. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / І. Б. Садовська, Т. Б. Божидарнік, К. Є. Нагірська. – Київ : Центр навчальної літератури, 2013. – 688 с.
30. Серикова Т. Н. Бухгалтерский учёт : учеб. пособ. для самостоятельного изучения дисциплины / Т. Н. Серикова, В. Д. Поникаров – Харьков : Издательский дом "ИНЖЕК", 2013. –168 с
31. Сук Л. К. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2008. – 507 с.
32. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підручник / Н. М. Ткаченко. – 5-те вид., допов. і перероб. – Київ : А. С. К., 2013. – 784 с.
33. Тютюнник П. С. Фінансова звітність : навч. посіб. / П. С. Тютюнник, Ю. Д. Маляревський, – Харків : Вид. ХДЕУ, 2012. – 256 с.

Інформаційні ресурси

34. Бухгалтерський форум "Бухгалтерський облік" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.buhoblik.org.ua/uchet.html>.
35. Видавничо-консалтинговий клуб "Баланс" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://balance.ua>.

36. Журнал "Аудитор" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/316?view=material.

37. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торговельної палати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/988_007.

38. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс] : Інструкція Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

39. Інтерактивна бухгалтерія. Бухгалтерський сервіс [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.interbuh.com.ua>.

40. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України 28 березня 2013 року. № 433. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536.

41. Облік виплат з тимчасової непрацездатності. Консалтингова компанія "Дінай" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dinai.com/consultations/53>.

42. Облік та нарахування заробітної плати на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://accountingukraine.kiev.ua/poslugi/oblik_narahuvannya_zarobitnoyi_plati_zarplati.htm#priklad_zarobitnoi_plati_rozrahunok.

43. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

44. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

45. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 8 липня 2010 року № 2464-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 2 – 3. – ст. 11. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17/page5>.

Додатки

Додаток А

Класифікація ресурсів підприємства

Рис. А.1. Ресурси підприємства

Класифікація джерел формування ресурсів підприємства

Рис. Б.1. Джерела формування ресурсів підприємства

Баланс (звіт про фінансовий стан)

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку
1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
		0
		1

Підприємство _____ за ЄДРПОУ _____
Територія _____ за КОАТУУ _____
Організаційно-правова форма господарювання _____ за КОПФГ _____
Вид економічної діяльності _____ за КВЕД _____
Середня кількість працівників¹ _____
Адреса, телефон _____

Одиниця виміру: тис. грн без десяткового знаку (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку _____
за міжнародними стандартами фінансової звітності _____

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на _____ 20__ р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
Інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		

Закінчення додатка В

1	2	3	4
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495		
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900		

Керівник
Головний бухгалтер

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Інвентаризаційний опис

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства фінансів України
17.06.2015 № 572

(установа)

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ

ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНИЙ ОПИС

матеріальних цінностей, прийнятих на відповідальне зберігання

"___" _____ 20__ р.

(дата складання)

На підставі розпорядчого документа від "___" _____ 20__ р. №___ проведено зняття фактичних залишків матеріальних цінностей, які знаходяться на відповідальному зберіганні станом на "___" _____ 20__ р.

Розписка

До початку проведення інвентаризації всі видаткові та прибуткові документи на матеріальні цінності здано в бухгалтерську службу і всі матеріальні цінності, що надійшли на мою відповідальність, оприбутковано, а ті, що вибули, списано.

Матеріально відповідальна
особа:

(посада)

(підпис)

(ініціали,
прізвище)

Інвентаризація: розпочата "___" _____ 20__ р.,
закінчена "___" _____ 20__ р.

У ході інвентаризації встановлено таке:

№ п/п	Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні		Позабалансовий рахунок	Інвентарний/номенклатурний номер	Одиниця виміру	Фактична наявність		За даними бухгалтерського обліку		Дата приймання цінностей на зберігання	Місце зберігання
	Найменування постачальника	ЄДРПОУ (реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта)				кількість	вартість	кількість	вартість		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1											
.....											
Разом											

Голова комісії _____ (посада) _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ (посада) _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

**Приклади визначення суми амортизації дисконту, премії
та амортизованої собівартості фінансових інвестицій
за методом ефективної ставки відсотка**

Приклад 1

Підприємство 3 січня 2000 року придбало облігації номінальною вартістю 50 000 грн за 46 282 грн, тобто дисконт становив 3 718 грн (50 000 – 46 282 грн). Фіксована ставка відсотка за облігацією встановлена 9 відсотків річних. Дата погашення облігації відбудеться через 5 років. Виплата відсотка здійснюється щорічно в кінці року, його номінальна сума становить 4 500 грн (50 000 × 9 %).

Ефективна ставка відсотка дорівнює:

$$\frac{50\,000 \times 9\% + (3\,718 : 5)}{46\,282 + 50\,000 : 2} \approx 11\%.$$

Розрахунок амортизації дисконту за інвестиціями в облігації

Дата	Номінальна сума відсотка, грн	Сума відсотка за ефективною ставкою, грн*	Сума амортизації дисконту, грн (гр. 3 – гр. 2)	Амортизована собівартість інвестиції, грн **
03.01.2000 р.	–	–	–	46 282
31.12.2000 р.	4 500	5 091	591	46 873
31.12.2001 р.	4 500	5 156	656	47 529
31.12.2002 р.	4 500	5 228	728	48 257
31.12.2003 р.	4 500	5 308	808	49 065
31.12.2004 р.	4 500	5 435	935	50 000

Приклад 2

Облігації номінальною вартістю 50 000 грн придбано 3 січня 2000 року за 52 019 грн, тобто премія становила 2 019 грн (52 019 – 50 000). Фіксована ставка відсотка за облігаціями встановлена 9 відсотків річних. Погашення облігації відбудеться через 5 років. Виплата відсотка здійснюється щорічно в кінці року, його номінальна сума становить 4 500 грн (50 000 × 9 %).

Ефективна ставка відсотка дорівнює:

$$\frac{(4\,500 - 2\,019 : 5)}{52\,019 + 50\,000 : 2} = 8\%.$$

Розрахунок амортизації премії за інвестиціями в облигації

Дата	Номінальна сума відсотка, грн	Сума відсотка за ефективною ставкою, грн.*	Сума амортизації премії, грн (гр. 2 – гр. 3)	Амортизована собівартість інвестиції, грн***
1	2	3	4	5
03.01.2000 р.	–	–	–	52 019
31.12.2000 р.	4 500	4 161	339	51 680
31.12.2001 р.	4 500	4 134	365	51 314
31.12.2002 р.	4 500	4 105	395	50 919
31.12.2003 р.	4 500	4 073	426	50 492
31.12.2004 р.	4 500	4 008	492	50 000

* Визначається як добуток вартості інвестицій на попередню дату та ефективною ставки відсотка.

** Визначається додаванням вартості інвестицій на попередню дату та суми амортизації дисконту за звітний період.

*** Визначається як різниця між вартістю інвестицій на попередню дату та сумою амортизації премії за звітний період.

Приклад обліку фінансових інвестицій за методом участі в капіталі

Підприємство А 3 січня 2000 року придбало частку (40 %) у власному капіталі підприємства Б за 668 тис. грн. Підприємство А веде облік інвестиції в асоційоване підприємство Б за методом участі в капіталі.

Статті власного капіталу асоційованого підприємства Б

Статті власного капіталу	На 01.01.2000 р.	На 31.12.2000 р.	Зміни у власному капіталі
Зареєстрований (пайовий) капітал	1 000	1 000	–
Резервний капітал	250	250	–
Капітал у дооцінках	300	360*	60
Нерозподілений прибуток	120	180**	60
РАЗОМ	1 670	1 790	120

* Зростання власного капіталу зумовлено дооцінкою необоротних активів.

** У складі нерозподіленого прибутку на 31.12.2000 р. прибуток від реалізації товарів підприємству А становить 10 тис. грн. Придбані підприємством А товари у 2000 році не реалізовані.

Чистий прибуток за 2000 рік асоційованого підприємства становить 110 тис. грн, сума нарахованих дивідендів – 50 тис. грн.

Вартість фінансової інвестиції підприємства А в асоційоване підприємство Б, яка відображається в обліку за методом участі в капіталі, становитиме 712 тис. грн.

Показники	Сума, тис. грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Балансова вартість інвестиції на 01.01.2000 р.	668	141 Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі	–
Частка інвестора в чистому прибутку за 2000 рік $(110 - 10) \times 40\%$	40	141 Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі	721 Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства
Частка інвестора в дивідендах $(50 \times 40\%)$	20	373 Розрахунки за нарахованими доходами	141 Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі
Частка інвестора в сумі збільшення власного капіталу $(60 \times 40\%)$	24	141 Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі	41 Капітал у дооцінках
Балансова вартість інвестиції на 31.12.2000 р.	712	141 Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі	–

Звіт про фінансові результати

Підприємство _____
(найменування)Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ	
	01

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за _____ 20__ р.

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	()	()
Валовий:			
прибуток	2090		
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	()	()
Витрати на збут	2150	()	()
Інші операційні витрати	2180	()	()
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190		
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	()	()
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	()	()
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290		
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350		
збиток	2355	()	()

Закінчення додатка И

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500		
Витрати на оплату праці	2505		
Відрахування на соціальні заходи	2510		
Амортизація	2515		
Інші операційні витрати	2520		
Разом	2550		

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Головний бухгалтер

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи бухгалтерського обліку	5
Тема 1. Загальна характеристика бухгалтерського обліку, його предмет і методи	5
Тема 2. Бухгалтерський баланс	10
Тема 3. Рахунки бухгалтерського обліку та подвійний запис	16
Тема 4. Оцінювання та калькуляція.....	29
Тема 5. Документація та інвентаризація, техніка та форми бухгалтерського обліку	32
Змістовий модуль 2. Бухгалтерський облік активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства.....	35
Тема 6. Облік необоротних активів.....	35
Тема 7. Облік запасів.....	45
Тема 8. Облік грошових коштів і дебіторської заборгованості	52
Тема 9. Облік фінансових інвестицій.....	59
Тема 10. Облік власного капіталу	68
Тема 11. Облік зобов'язань	70
Тема 12. Облік праці, її оплати та соціального страхування персоналу.....	72
Тема 13. Облік витрат діяльності підприємства.....	77
Тема 14. Облік доходів і фінансових результатів	79
Тема 15. Фінансова звітність.....	81
Рекомендована література.....	83
Основна.....	83
Додаткова.....	84
Інформаційні ресурси	85
Додатки.....	87

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
для студентів спеціальності
051 "Економіка"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Сєрікова** Тетяна Миколаївна
Тютлікова Вікторія Валеріївна
Кудіна Ольга Миколаївна
Чухлєбова Тетяна Олександрівна

Відповідальний за видання *А. А. Пилипенко*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *А. С. Ширініна*

План 2017 р. Поз. № 10 ЕВ. Обсяг 100 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*